

עניינים נחוצים

ממורנו הגר"י טשזנר שליט"א

היכון לקראת אלקיך ישראל

ולתפלל (כ"כ הבה"ל). אולם כיון שדעת הח"א שא"צ לחזור ולהתפלל עבור זה, סיים בבה"ל: וצ"ע למעשה. ובערוך השלחן כתב שלא יחזור ויתפלל.

לבישת חגורה לתפילה

ה) וכתב בשו"ע (סימן צ"א ס"ב) צריך לאזור אזור בשעת התפלה אפילו יש לו אבנט [של המכנסים] שאין לבו רואה את הערוה משום הכון, אבל שאר ברכות [וה"ה ק"ש] מותר לברך בלא חגורה מאחר שיש לו מכנסים [מפסיקים בין לבו לערוה]. ובדיעבד אם התפלל בלי אזור יצא, וי"א עוד שדוקא מי שרגיל כל היום בחגורה אבל מי שהולך כל היום בלא חגורה גם בשעת תפלה ע"צ לחגור (ב"י בשם רי"ו). ומיהו מדת חסידות אף בכה"ג (מ"ב סק"ד בשם מגן גיבורים).

ו) ובשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ז ביאורים לתשו"י ג) עמד על זה שלא מצינו מי שיחגור בגדו העליון בחגורה, מלבד החסידים הנוהגים כן. ואף שהב"י הביא בשם רבינו ירוחם שדוקא מי שרגיל כל היום בחגורה אבל מי שהולך כל היום בלא חגורה גם בשעת תפלה א"צ לחגור. אולם בשו"ע לא העתיק מרן דין זה, והדבר צריך ביאור.

ונראה בטעם הדבר, שלא נאמר דין זה, לשים אזור על גבי הבגד מבחוץ בשעת התפלה, ולא סגי באבנט של המכנסים שמפסיק בין לבו לערוה, אלא בזמנם דוקא, שבגדיהם היו כעין חלוק, ולא היו מונחים בהידוק על הגוף, אלא מרווחים, והאדם היה נראה בהם מרושל, ולכן משום הכון היה צריך לקושרם בחגורה, כדי שיהיו מהודקים וראויים לתפילה. משא"כ לבוש שלנו היום, שכבר מונח ומהודק שפיר על הגוף, אין צורך בחגורה, והוא טעם נכון שלא להצריך בימינו חגורה על הבגד העליון. ולפ"ז אלו שגם היום הולכים עם לבוש כעין של פעם, נכון הוא שיאזרו אזור בשעת התפלה, עכ"ל האור לציון.

ז) וכתוב במקור חיים שאם סומך על המכנסיים צריך שתהיה חגורת המכנסים למטה מלבו ולא למעלה מכנגד אצילי ידיו, ע' זבחים דף י"ט.

ובס"ח (ס' תשע"ג) כתב דצריך שיהא האזור דבוק במתניו (נראה שהכוונה שיהא מהודק לגוף).

בגדים מכובדים

ח) עוד כתב השו"ע שם (ס"ה) לא יעמוד באפונדתו ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולים אם דרך

א) כתב הרמב"ם (הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ד' הלכה א'): חמשה דברים מעכבין את התפלה אע"פ שהגיע זמנה, טהרת ידים, וכיסוי הערוה, וטהרת מקום תפלה, ודברים החופזים אותה, וכוונת הלב.

ובפרק ה' הלכה א' כתב הרמב"ם: שמונה דברים צריך המתפלל להזהר בהן ולעשותן, ואם היה דחוק או נאנס או שעבר ולא עשה אותן אין מעכבין, ואלו הן: עמידה, ונוכח המקדש, ותקון הגוף, ותקון המלבושים, ותקון המקום, והשוית הקול, והכריעה, והשתחויה.

ב) והטור בריש סי' צ' כתב: המתפלל צריך שיכין מקום לתפלתו ושיכין לה בגדיו וגופו ומחשבתו. ושוב הקציב הטור סימן א' לכל ארבעת הדברים האלו, סימן צ' למקום התפלה, סי' צ"א להכנת בגדיו, סי' צ"ב לתקון גופו, וסי' צ"ג לסדר מחשבתו.

לבוש לקריאת שמע ולבוש לתפילה

ג) איתא (במסכת ברכות דף כ"ד): אמר רב הונא: היתה טליתו חגורה לו על מתניו מותר לקרות קריאת שמע. תניא נמי הכי: היתה טליתו, של בגד ושל עור ושל שק, חגורה על מתניו מותר לקרות קריאת שמע (דף כ"ה). אבל לתפלה עד שיכסה את לבו. פרש"י: היתה טליתו חגורה על מתניו, לכסותו ממתניו ולמטה, אף על פי שממתניו ולמעלה הוא ערום, קורא קריאת שמע, אבל לתפלה - צריך הוא להראות את עצמו כעומד לפני המלך ולעמוד באימה, אבל קריאת שמע אינו מדבר לפני המלך.

וכתב הב"ח דהא דתניא ולתפילה עד שיכסה את לבו, לאו דוקא לבו אלא כל גופו צריך שיכסה ע"ש, והביאו להלכה במשנה ברורה (סימן צ"א סק"ב). על כן צריך להתלבש כראוי כדי להתפלל שמונה עשרה. אולם בדיעבד אם התפלל בלא כיסוי כראוי אם ערותו היתה מכוסה [כגון שלבש בגד ים] יצא אבל לכתח

לה מוטב שלא יתפלל כלל במצב כזה (בה"ל). ואף לענין קריאת שמע, רק אם נאנס ואין לו במה לכסות את החלק העליון של גופו מותר לקרות, אבל לכתחלה אף לקריאת שמע צריך לכסות את עצמו כראוי (שם).

להפסיק בין לבו לערוה

ד) בנוסף מה שצריך לכסות ערותו, צריך גם להפסיק בין לבו לערוה עם חגורה או שיהיו בגדיו מהודקים לגופו, ואם התפלל כשלבו רואה ערותו, לא יצא וצריך לחזור

להתלבש כראוי

(ג) כתב בספר יפה ללב הו"ד בכה"ח אות כ"ו, דאותם שמלבוש עליון שלהם במקום הזרועות הם צרים וצריכים לחלצם מפני לבישת התפילין צריכים לחזור וללבושם אח"כ, כי אין כבוד לעמוד כך לפני המלך ולהתפלל יד חולצת ויד לובשת, או יעשה להם קרסים ע"ש. וכן בספר אמת ליעקב (הערות הגאון רבי יעקב קמינצקי על השו"ע) הביא שלא היה דעתו נוחה מאלו הנוהגים בתפלת שחרית, שמחמת התפילין של יד לובשים את המעיל העליון שלא כדרכו, דזה חסרון בדין עיטוף בתפלה. אבל עכ"פ אינו בגדר פוחח (בס"ג נ"ג ס"ג) שיהיה אסור לו לעבור לפני התיבה, ע"כ.

(ד) אולם העולם אין נזהרים בזה, ובספר מנהג ישראל תורה כתב דכיון שקשה ללבוש הבגד העליון על התפילין הוי כמצותו בכך וגם אם היה נימוס כזה לפני השרים היו עושים כך. וזכר לדבר כמו דאסור לברך כנגד הערוה אעפ"כ במילה דמצותו בכך מותר, עכ"ל.

ובספר לקט הקמח החדש כתב שעכ"פ אם לובש סוודר והזרוע השמאלי תלוי למטה בודאי אינו נאה [ע"כ צריך ללבוש את הסוודר כראוי אחר הנחת התפילין, ואם הסוודר הוא צר שלא ניתן ללבושו עכ"פ יסדר אותו באופן נאות שלא יהיה השרוול תלוי למטה] ואם לובש טלית והוא מכפתר את מעילו והטלית מכסה אתו, גם זה טוב (שם).

קביעות מקום לתפלתו

(טו) עוד כתב השו"ע (סימן צ' ס"ט): יקבע מקום לתפלתו, שלא ישנהו אם לא לצורך, ע"כ. [וגם כשמתפלל בביתו יקבע מקום. מ"ב שם ס"ג נ"ט]. ואין די במה שיקבע לו ב"ה להתפלל, אלא גם בב"ה שקבוע בה צריך שיהיה לו מקום קבוע, עכ"ל השו"ע. דאמר רבי חלבו אמר רב הונא כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו (ברכות דף ו').

ובשו"ע (סימן צ"ח סעיף ד) הביא טעם לזה: התפלה היא במקום הקרבן, ולכן צריך לזהר שתהא דוגמת הקרבן וכו' ובקביעות מקום כמו הקרבנות, שכל אחד קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמיו.

בליקוטי מהרי"ח (ח"א עמ' כ"ג ע"ב) הביא בשם ספר דרך משה משל נאה על זה בשם כתבי האריז"ל: למלך שרוצה ללכוד חומת עיר אז לוקח קנה שריפה שקורין ביקס (תותח) ויורה כמה פעמים במקום אחד עד שינקב החומה, אבל אם הוא טיפש ויורה פעם כאן ופעם במקום אחר אז החומה נשארה שלימה. כך מיום שחרב בית המקדש נעשה חומת ברזל בינינו לבין אבינו שבשמים והתפלה שלנו הוא כמו קני השריפה, ואם מתפלל כל פעם במקום אחד אז תפלתו עושה נקב בחומה של ברזל וכו'. וע' במג"א דתוך ד' אמות חשוב מקום קבוע, ע"כ.

(טז) ואף שהקפידה להתפלל תמיד באותו מקום הוא בעיקר על תפילת שמו"ע מ"מ גם בשאר התפילה יש להקפיד בזה (תורת חיים סופר ס"ק כ"ה, ושכן משמע בטור). לכן מה שיש נוהגים בשעת אמירת פסוקי דזמרא וברכות קריאת שמע לפסוע הלך וחזור בתוך בית הכנסת, מלבד מה שמצוי שזה מפריע לשאר המתפללים, גם אין זה מכבוד התפילה.

ועל ידי ההקפדה בהכנות נכונות לתפילה השי"ת יקבל תפילתו לרצון.

אנשי המקום שלא יעמדו לפני גדולים אלא בבתי רגלים. ואפונדתו הוא אזור חלול שמשמרים בו מעות [שהיה נוהג בזמנם] ואינו דרך כבוד לעמוד כן לפני השם יתברך. כי היה מן הראוי ללבוש בגדי שבת בכל פעם שמתפללים, כמו שאדם ילבש הבגדים הכי חשובים שלו אם היה לו קבלת פנים אצל מלך או אפילו שר חשוב, אלא שאין מטריחים את הצבור יותר מדאי, אבל עכ"פ צריך אדם להתלבש לתפלה באופן דלא היה מתבייש ללכת ברחוב או בצורה שהולך לפני אנשים חשובים.

ולכן אין נכון להתפלל בקאפטין [חלוק בית] ובבגד התחתון או בשלאף ראק [בגד שינה]. על כן מי שמאיזה סיבה מתפלל בביתו, אין להתפלל בבגדי שינה כמו פיז'אמה, אלא צריך להתלבש בבגדיו כדי להתפלל. [ובמיוחד יש לנשים המתפללות בבתיהם לשים לב להלכה זו] ורק מי שהוא חולה וקשה לו להתלבש מותר להתפלל כשהוא לבוש בגדי שינה, כי אין חולה מתבייש מהבגדי שינה שלו גם אם יבקר אותו אדם נכבד.

(ט) ועל כל פנים חייב אדם להתלבש לתפלה לכה"פ בצורה שהולך ברחוב. על כן מי שלובש כובע כשיצא לרחוב צריך ללבוש כובע לתפלה ומי שאינו הולך ברחוב יחף [או בלי גרבים] גם לתפלה צריך להתלבש כן.

וכן הביאו הפוסקים שאין להתפלל עם נעלי בית או כשהוא לובש כפפות, או עם ערדליים, וכן נראה שאין להתפלל כשהוא לבוש כובע גשם. וכן אין להתפלל עם בגדי עבודה.

(י) ואין להתפלל במכנסים קצרות או עם חולצה עם שרוולים קצרים. אכן הביא ה"ח דבארצות החמות, מי שרגיל ללכת ככה יש מקום להקל להתפלל כך בבית הכנסת, והביאו בס' לקט הקמח החדש והוסיף שעכ"פ לא יהיה שליח צבור.

לבישת חליפה

(יא) עוד כתב השו"ע (בסעיף ו') דרך החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהם עטופים, והיינו ללבוש בגד עליון. ובספר כה"ח הביא מפוסקים שלא דוקא ת"ח אלא ה"ה כל אדם יש לו לעשות כן. וכ"כ בספר חסידים (סי' ג"ז) וז"ל: כתיב (עמוס ד' י"ב) "הכון לקראת אלקיך ישראל". כשאדם בא לפני מלך ב"ו לא יבא כאדם שבא לשוק אלא יתעטף להיות לפניו באימה וביראה ובכבוד, אנו שהולכים לפני אדון כל הארץ ית' שמו על אחת כמה וכמה שיש לנו להתעטף להיות לפניו באימה וביראה, עכ"ל. וכ"כ החס"ל (אות ג') דכל אדם יעשה עצמו ת"ח לכל כיוצא בזה לקיים מצות הכון לקראת אלקיך ישראל, כי על כגון זה נאמר כי מכבדי אכבד, והכל לפי המקום שלא ילעיגו עליו עכ"ד.

(יב) והידור הוא שיהיה לאדם בגדים מיוחדים לתפלה. אולם אין זה מעשי לכל אדם ואין נוהגים כן, ויוצאים זה עכ"פ במקצת מה שלובשים טלית גדול לתפלת שחרית [שהיא התפלה העיקרית ביום].

והובא (בסו"ס בית ישראל השלם ח"ח להרה"ג ר' ישראל טויסיג זצ"ל אב"ד שם) במנהגי מאטרסדורף אות ט' וז"ל: לכל אחד מן המתפללים היה מעיל ארוך מיוחד לתפלה, שהיה תלוי באכסדרת בית הכנסת, והיה לובשו בכניסתו ופושטו ביציאתו, (אולם התבטל מנהג זה בשנים האחרונות לקיום הק"ק דשם), עכ"ל.

איך לנהוג עם ילדים המפחדים מהאזעקות

א) הגר"י זילברשטיין שליט"א, חשוקי חמד נדרים (דף ל"ט): הביא שאלה על ימי הלחימה בעזה: לפני שלושה שבועות, האזעקה נשמעה לראשונה במקומנו, וילדיי נתקפו בבהלה ופחד, ופניהם לבשו ארשת חרדה. רעייתי התקשרה למטפל רגשי מומחה, כדי לשאול בעצתו, היאך ניתן לטפל בטראומת הילדים, וכיצד לגרום להם שלא להיבהל מקולן המבעית של האזעקות. השיב היועץ: תהפכו את הרגעים הללו לחוויה. כדאי להכין מיני מתיקה, וכל פעם שתשמע האזעקה, תחלקו אותם לילדים בעת השהות במרחב המוגן. עשינו כדבריו, ואכן העצה הועילה. בבניין רב-הקומות ישנם הרבה ילדים נוספים, וכשראייתי שגם הם מבוהלים, חילקתי גם להם קרטיבים וחפיסות מתיקה.

אלא, שבמקומנו האזעקה נשמעת כמה פעמים ביום, ובכל פעם נאספים מסביבי כעשרים ילדים [כ"ן], ונוצר מצב שהם כבר ממתנים בקוצר-רוח לצפירת האזעקה... אני מחלק מעל למאה מיני מתיקה ביום, ושאלתי היא, האם אני רשאי לרכוש את מיני המתיקה והארטיקים לשאר ילדי הבניין, מכספי מעשר, כי זו נחשבת להוצאת מצוה, או שמא אין לרכשם מכספי מעשר?

תשובה: הוצאה זו אינה נחשבת להוצאה של מצוה, ואף לא של רשות, אלא 'הוצאת עבירה', כי כל עצתו של אותו 'מומחה' אינה אלא עצת גויים, להפוך את צרה וזעקה ל'חוויה'.

עצה יהודית היא, להרגיע את הילדים על ידי מזמורי תהילים שיאמרו במקלה, [וכידוע בעת צרה מחויב אדם מדאורייתא להתפלל להשי"ת שיושיעו מהצרה]. ועל מנת להשרות אוירת רוגע וחיזוק, ניתן לשיר עם הילדים שירים המחזקים בביטחון ואמונה, כגון 'אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח', 'היא שעמדה לאבותינו ולנו', 'בצאת ישראל ממצרים', וכדומה.

ובמקום שיטת החינוך הזרה של חלוקת ממתקים, יש להחזיר לילדים [באופן מרגיע ומשמח], שהאזעקות נועדו לפשוט את העקמומיות שבליבנו, שכן 'האלוקים עשה שיראו מלפניו' (קהלת ג', יעוין ברכות דף נ"ט ע"א), ולשנן באוזנם את דברי הרמב"ם (ריש הל' תעניות): "מצוות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור. ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם, וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם".

כמו כן, יש לזכור ברגעים אלו את דברי רבינו יונה (שערי תשובה שער ג' סימן ל"ב): "כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם" (דברים כ' א'), הוזהרנו בזה, שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, כעניין שנאמר (תהלים פ"ה) "אך קרוב ליראיו ישעו". לאחר אמירת התהלים ושירי האמונה, כאשר הטיל יורט או נפל בשטח פתוח, יאמרו כולם "מזמור לתודה" (תהלים ק), ולאחר מכן יחלקו לילדים קרטיבים מתוקים, ותהיה זו "סעודת מצוה", [שכן קיימת מצוה מן התורה להודות ולשבח להשי"ת לאחר נס שהתרחש, יעוין בשאילתות (פרשת וישלח שאילתא כ"ו)], עכ"ל הגר"י זילברשטיין שליט"א.

בענין בטחון בהשי"ת

ב) רבינו יונה (משלי פרק ג' פסוקים כ"ה-כ"ו) האריך לבאר ענין הבטחון, ונצטט מקצת מדבריו:

"אל תִּירָא מִפֶּחַד פֶּתְאִים וּמִשְׁאֵת רֶשְׁעִים כִּי תֵבֵא": אף על פי שנגזר על המקום לבא עליו שואת רשעים, אתה תנצל ולא תספה בעון העיר. אחר שאתה נקי מעון, ונוצר תושיה ומזמה, ואתה בוטח בשם כאשר יפרש בפסוק שאחריו:

"כִּי ה' יְהִיֶּה בְּכַסְלְךָ וְשִׁמְרֵךָ וְשִׁמְרֵךָ מִלְּכָד": כי הצדיקים הניצולים מן העון, ובוטחים בה' יתברך, יעשה להם נס וינצלו, אף על פי שהמקום נספה. ושמר רגליך מלכד. ישמרך שלא תלכד בעון, מלשון "עונותיו ילכדונו את הרשע" (להלן ה', כ"ב); "יקשתי לך וגם נלכדת" (ירמיה נ', כ"ד).

וכענין הזה מצאנו, כי עם שמירת התורה והבטחון, יגן ה' יתברך בעד החוסה בו מכל צרה, שנאמר: "אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בו" (תהלים י"ח, ל"א). והנה דוד ושלמה ע"ה חברו זה הענין יחד, להודיע כי עם שמירת אמרת השם והבטחון, יגן השם לחוסה בו מכל צרה. עוד יש לפרש, "מגן הוא לכל החוסים בו" ולא ירהרו אחרי טעם אמריו. והנה כתוב: "טוב ה' למעוז ביום צרה ויודע חוסי בו" "ובשטף עבר כלה יעשה מקומה" (נחום א', ז-ח), ופירוש, יעשה מקום הראוי להם, כי לא ילכדו בעת הצרה החוסים בו, אף על פי שנגזר על המקום ההוא לעשותו כלה.

ג) ושוב ביאר רבינו יונה את עיקר הבטחון, וז"ל: דע, כי הבטחון הוא שלא יתערב בו שום ספק. ועל דרך משל נבאר, כי ענין הבטחון כשכיר הבוטח על המלך, ועמל בכל כחו [לפניו] בשמחה ובטוב לבב, מרוב מבטחו על המלך, ומדעתו כי יתן משכורתו שלימה. והנה הבוטח על השם יתברך, גם אם ימצאוהו צרות רבות ורעות, יתאמץ בעבודת ה' יתברך, ויבטח באמת כי שכרו כפול ומכופל, וכי השם יבחר לו הטוב. ואם יוכיחוהו השם בעולם הזה, כי זאת לטוב לו, להעביר את עונו ולקרבו אל השם, ולהאדיר חלקו בעולם הגמול. כי שלות העולם הזה כהבל וכאין, הבל נדף וצל עובר, וכענין שנאמר: "מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו יבטח בשם ה' וישען באלהיו" (ישעיה נ', י). ונאמר: "ואני אמרתי לריק יגעתי לתהו והבל כחי כליתי אכן משפטי את ה' ופעולתי את אלהי" (שם מ"ט, ד), פירוש, אני אמרתי על רוב הצרות 'לריק יגעתי', ורבו העונות על הזכיות. אכן אין הדבר כן, כי הצרות לטובתי ושכר פעולתי שלם, כענין: "הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו" (שם מ', י), והנה מדעתו כי שכרו שמור ואור זרוע לו, הוא מיחל ומקוה גם לפירות מעשיו בעולם הזה, והיא תוחלת ותקוה אצולה מן הבטחון. גם התוחלת תקרא בטחון לפי שהיא אצולה ממנו, כענין שנאמר: "מי אשר יחובר אל כל החיים יש בטחון" (קהלת ט', ד), פירוש, יש לו תקוה להיטיב מעשיו, כי יודע הוא ובטוח כי הרשות נתונה ביד החיים לבחור הדרך הטוב, על כן יש לו תקוה על זאת בעודו בחיים חיותו.

ד) עוד יחייב ענין הבטחון, שידע האדם עם לבבו כי הכל בידי שמים, ובידו לשנות הטבעים ולהחליף המזל, "ואין לשם מעצור להושיע ברב או במעט" (שמואל א' י"ד, ו), וגם כי צרה קרובה, ישועתו לבוא קרובה, כי כל יוכל ולא יבצר ממנו מזמה, ונאמר: "שאו לשמים עיניכם והביטו אל הארץ מתחת כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה ויושביה כמו כן ימותון וישועתי לעולם תהיה וצדקתי לא תחת" (ישעיה נ"א, ו). על כן יבטח על השם יתברך בכל צרה וחשכה, וידע באמת כי הוא רב להושיע מכל צרה, וישועתו

מושל ומה' משפט איש". ונאמר: "מי את ותיראי מאנוש ימות" (ישעיה נ"א, י"ב), כי זה משפלות הנפש, ונתבאר שם כי הירא מן האדם שוכח את השם יתברך, שנאמר: "ותשכח ה' עושך נוטה שמים ויוסד ארץ ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק כאשר כונן להשחית" (שם י"ג), פירוש, בראותך את הצרה קרובה ומוכנת, ונבצרה ממך [מאד] מזמת הצלתה, "ואיה חמת המציק" (שם), היה לך להעלות על לבך כי גם פעמים רבות מצאתך כזאת, וזרח אור ישועת השי"ת ונפלאותיו, וכלה שבט עברת המציק, ואיה חמתו ואיה [איפה] פיו, עכת"ד רבינו יונה.

הפסדת את האזעקות

ז) עוד הביא הגר"י זילברשטיין שם מעשה: בשנת תשכ"ז, נשבו רוחות מלחמה בארץ ישראל. מצרים, ירדן, סוריה ולבנון, צחצחו חרבות כדי להשמיד ח"ו את עם ישראל, והמצב בארץ היה מאוד מתות. בחור אמריקאי שלמד בישיבת פונובויז', חשש מאוד מהמלחמה המתקרבת, וגם בני משפחתו חששו לגורלו ושלחו לו מברק עם בקשה לחזור לאמריקה. עלה הבחור למעונו של ראש הישיבה, הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, ושאל בעצתו, מה עליו לעשות, האם יטוס למשפחתו באמריקה, או יישאר בארץ ישראל. ראש הישיבה שמע, שקל, והשיב: "תישאר בארץ ישראל, כדי שלא תפסיד דברים גדולים". לבסוף, הבחור לא עמד בפני פחדיו ולחץ בני משפחתו, וחזר לאמריקה.

ב-כ"ו באייר תשכ"ז, פרצה המלחמה וכידוע אירעו בה ניסים גדולים, ותוך ששה ימים, הקדוש ברוך הוא הביא לעם ישראל ניצחון ותשועה. לאחר שחלפו רוחות המלחמה, חזר הבחור לישיבה, וניגש לחדרו של ראש הישיבה.

ראש הישיבה קיבלו בחום ואהבה, והבחור שאל: "כבוד ראש הישיבה, מה הפסדתי שלא נשארתי בארץ ישראל?"

השיב לו הגר"ש רוזובסקי זצ"ל: "הפסדת הרבה מאוד. הפסדת את האזעקות, כל אזעקה שנשמעה בארצנו הקדושה, כמוה היתה כיום כיפורים בפני עצמו. בכל ימי חיך לא תוכל לעבור כל כך הרבה ימי כיפורים בפרק-זמן כה קצר", עכ"ל.

כהרף עין, ועל כן יקוה לישועתו גם אם החרב מונחת על צואר האדם, כענין שנאמר: "הן יקטלני לו איחל" (איוב י"ג, ט"ו), והיא תוחלת אצולה מן הבטחון שהזכרנו. ונאמר: "בטחו בו בכל עת" (תהלים ס"ב, ט) - פירוש 'בכל עת', גם בעת שהצרה קרובה, ולא ידע אדם דרך להנצל ממנה. וענין הבטחון הזה אשר זכרנו מפורש בכתוב, שנאמר: "בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים" (ישעיה כ"ו, ד), פירוש, כי הוא יתברך יוצר [האדם], העולם הזה ועולם הבא והכל בידו, לכן בטחו בו כי כל יוכל. ואמרו ז"ל: ודע לפני מי אתה עמל, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך. פירוש, הזכירו בכאן שני עניני הבטחון אשר זכרנו, והתבונן בדבר, ונאמר: "הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו", "כרועה עדרו ירעה", ואחריו: "מי מדד בשעלו מים" (שם מ', י"ב).

ה) ומענין הבטחון אשר זכרנו, שלא יבטח באדם, וידע באמת כי אין ביד בשר ודם להיטיב לו ולהצילו, זולתי אם יגזור השם יתברך, על כן יסיר לבו מבטוח באדם וישא נפשו אל השם יתברך, כענין שנאמר: "ארור הגבר אשר יבטח באדם" וגו' (ירמיה י"ז, ה'), ונאמר: "חדלו לכם מן האדם" וגו' (ישעיה ב', כ"ב). וכן ידע באמת, כי לא ביד בשר ודם להרע לו, כענין שנאמר: "באלהים בטחתי לא אירא מה יעשה בשר לי" (תהלים נ"ו, ה'), ונאמר "ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם" (שם קי"ח, ו'), ונאמר: "ה' אורי וישעי ממי אירא ה' מעוז חיי ממי אפחד" (שם כ"ז, א').

ו) ואחרי אשר יבטח ויקוה אל השם, כל אשר יפחד מן העון תחזק התקוה את לבו, על כן לא ימס [את] לבבו, והוא שנאמר: "חרדת אדם יתן מוקש" (להלן כ"ט, כ"ה). ונאמר: "מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו" (דברים כ', ח'), פירוש, הירא עד שהוא רך הלבב, כי גברה עליו יראת העם והוא חרד בראותו רוב מחניהם, ויתכן שהוא מאמין באמת כי הכל ביד השם, אבל (אם) מפני שלא גדל נפשו בענין מדרגות הבטחון רך לבבו ונחת טבעו, וגם מהתגבר חולשת טבעו ומורך לבבו. והענין המכוון במה שנאמר "חרדת אדם יתן מוקש", החרדה שיחרד מן האדם - היא חטא נפשו, ונותן מוקש ומגברת האויב ומקרבת הצרה עליו, כי ראוי לאדם שלא יחרד מזרוע בשר ודם, ויכוון יראת לבבו לשם. "ובוטח בה' ישוגב" (להלן כ"ט, כ"ה) - מן הצרה בשכר הבטחון, אף על פי שהיתה הצרה ראויה לבא עליו, והוא שנאמר אחריו: "רבים מבקשים פני

נדבת הרב רפאל זיינר זב"ב שליט"א
חתן הרב ישראל גרינבלט שליט"א
ונכד ידידנו שלוחא דרחמנא ושלוחא דרבנן
הר"ר אברהם דיטש שליט"א,
לרגל השמחה השרויה במעונם
בהולדת בתם בת שבע אסתר תחי' בשעט"ז מ.
יה"ר שיזנו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו רב נחת
מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

נדבת הרב החפץ בעילום שמו זב"ב שליט"א
יה"ר שזכות הפצת תורת רבותינו תעמוד להם וליוצ"ח
שיתברכו בכל מילי דמיטב בבני חיי ומזוני, בבריות גופא ונהורא
מעליא, וה' יתברך ימלא כל משאלות לבו לטובה. אכ"ר

נדבת הרב יעקב שטרן זב"ב שליט"א חתן הרב יהודה
רוזנטל שליט"א לרגל היכנס בנם הבה"ח כמר נפתלי צבי נ"י
בעול תורה ומצות.
יה"ר שישגדל לתלמיד חכם מורה הוראה בישראל ויזכו לרוות ממנו
ומכל יוצ"ח רב נחת מתוך בריות גופא ונהורא מעליא. ויתברכו בכל
מילי דמיטב ברו"ג

מאמר הדרכה לכן ישיבה, בעת צרה - ימי מלחמה

"אוכיחך ואערכה לעיניך"

נאמר בתהלים (ג, כ"א) "ואוכיחך ואערכה לעיניך", כתובים בזה ב' ענינים: 'אוכיחך', - תוכחה! ודבר נוסף, 'ואערכה לנגדך', - יערכו לנגד עיניך את ה'דין שלך', הפסקים שאתה בעצמך פסקת, הוא אשר אמרו חז"ל (ב"ר צ"ג, י"א) "ר' אלעזר בן עזריה אומר, אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה", - כי יש דין ויש תוכחה. לא יצטרכו להראות אז להאדם, דברים גדולים ועמוקים, רק "ואערכה לעיניך", - יראו לך את הסתירות הקיצוניות בהנהגה שלך, וזה כבר יספיק, התוכחה שלך, והדין שלך.

ואמרו חז"ל במדרש, "יוסף קטן של שבטים היה, ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו, הה"ד (מ"ה, ג) ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, - לכשיבא הקב"ה ויכח כל אחד ואחד לפי מה שהוא, שנאמר (שם) "אוכיחך ואערכה לעיניך", - על אחת כמה וכמה". עכ"ל. והקושיא ידועה, הרי יוסף כלל לא אמר לאחיו דברי תוכחה, רק סתם, "אני יוסף", ומהו הפירוש שלא יכלו אחיו לעמוד בתוכחתו?

אלא הביאור כדברינו, כי בשביל תוכחה לא צריך דברים גדולים, קשים וחריפים, רק שהמציאות עומדת מול האדם, וטופחת על פניו, וכאשר אמר יוסף לאחיו "אני יוסף", הרי תיכף נוכחו לראות ולהבין את כל המהלך אשר התנהל כאן, ובמה נתעסקו כל הזמן! ויותר מזה, כבר לא צריך, ומאליהם נבהלו, ומעצמם, וכמ"ש בחז"ל (תנחומא ויגש ה) שפרחה נשמתן מהן, שבטי קה! ועל זה אמרו ז"ל אוי לנו מיום התוכחה, - עד היכן מגיעים הדברים, כאשר מעמידים הכל לעיני האדם, והוא רואה בבירור אור האמת את כל מהלך חייו!

"והארץ נתן לבני אדם"

זכורני, כאשר היינו בקובנא, לפני ל"ג שנים, בצוותא עם ר' אשר קלמן בארון ז"ל ונכנסו אז הקומוניסטים לליטא, והיה חשש גדול מפניהם, אמר אז ר' אשר קלמן, כתוב (תהלים קט"ו, ט"ז) "השמים שמים לה', והארץ נתן לבני אדם". - והיינו, כי הארץ נתונה בידי בני האדם, שהם בעלי בחירה, ועל כן, עתה, שנכנסו כאן הקומוניסטים, הרשעים הללו, צריך מאד להבהל, כי בעלי בחירה הנם, ובידיהם אנו מסורים, [ומוכרחני להוסיף, שכאשר באתי לווילנא, אמרתי זאת לאחד, ומאד לא רצה לקבל ביאור זה ב'והארץ נתן לבני אדם', אך כאשר באתי לא"י, ואמרתי זאת לפני הרב ז"ל, קלס מאד, כי זה הוא אכן ביאור ענין והארץ נתן לבני אדם].

והנה, אמרנו היום בתהלים (פ"ג) [ומוכרחים להתבונן באשר אנו אומרים!] - "כי הנה אויבך יהמיון, ומשנאיך נשאו ראש. על עמך יערימו סוד, ויתיעצו על צפוניך. אמרו לכו ונכחידם מגוי, ולא יזכר שם ישראל עוד. כי נועצו לב יחידו, עליך ברית יכרותו. אהלי אדום וישמעאלים" וגו', - כולם רוצים להשמיד! הרי זהו ממש ענין "והארץ נתן לבני אדם". כל נחשוב כי זהו רק פרק תהלים שמפטירים אותו מן הפה ודי, צריך לראות זאת בחיים, במציאות! ראינו זאת כבר בשנים הקצרות הללו כאן! - אך המבוגרים יותר, להם זו הפעם השלישית שהם רואים מצב כזה.

ר' אשר קלמן אמר זאת על הקומוניסטים במלחמה"ע השניה, כאשר הם באו לליטא, אך הקומוניסטים

הרי כבר התחילו לפני חמשים ושבע שנים (בשנת תר"פ), ואמנם זה לא היה קשור בדוקא ליהודים, אך בסופו של דבר הכל נשאר ליהודים] היו אז ברוסיה בערך כשלושה מליון יהודים, ו'אמרו לכו ונכחידם מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד!' לא באו להרוג יהודים, אך באו לעקור הדת, ומי האמין אז שכך אכן יהיה, ויעלה זאת בידם, שלא יזכר שם ישראל ברוסיה, שלשה מליון יהודים! הלא מספר נכבד הוא! ומי יכול היה לשער שיצליחו בכך, מי שזוכר מה היו העיירות היהודיות שם. הקהילות הק', מי שזוכר מה היתה מינסק, עיר ואם בישראל, תורה, ויראת שמים, מה ה' בבוברויסק, ולוצק, וכל העיירות, אפילו הרחוקות, קהילות כאלה של יהודים, מי תיאר לעצמו שיכחידו משם שם ישראל? רק לאחרונה יש איזה התעוררות שם, אך הרי כבר הגיע מצב שאנשים כלל לא ידעו שהם יהודים!! ואין שום זכר ליהדותם.

אם כן הרי יש לנו את המציאות לנגד עינינו, לא סתם "קפיטל תהלים", רק מציאות חיה! עתה, הרי לא לחנם אמר ר' אשר קלמן, כאשר נכנסו הרוסים לליטא, שצריך להבהל, כי "והארץ נתן לבני אדם", ואי אפשר כלל לתאר את אשר יכול אדם - בעל בחירה - לעולל, ואח"כ, כאשר עלה היטלר לשלטון בגרמניה, ועקרו משם אז יהודים רבים, וכשנכנסו הבולשוויקים, הרי נרשמו כולם לחזור לגרמניה, שש או שבע מאות אלף יהודים נרשמו לחזור לגרמניה! כי אף אחד לא תיאר שיתכן דבר כזה, אע"פ שכבר היתה אז גזרה בממשלה שלו, לפעול שלא יזכר שם ישראל עוד, ואמנם זה עלה בסוף "ששה מליון יהודים".

ונכון שהרבש"ע מנהיג אחרת, - ש"המה כרעו ונפלו" (תהלים כ', ט'), הגויים כאשר הם כורעים, הם נופלים לגמרי ונאבדים, ואנחנו קמנו ונתעודד, אע"פ שנופלים, מכל מקום שבים וקמים לתחיה, ועומדים על רגלינו, אך עכ"פ הרי נופלים! - נפלו שלשה מליון ברוסיה! וששה מליון אצל היטלר! - הרי נפלו, מציאות היא.

וכאן בארץ ישראל, כבר כמה פעמים, נוסף למה שכל הזמן שנמצאים כאן באר", הרי אנו ממש מוקפים ומסובבים בכזה עם רב, "אדום וישמעאלים מואב והגרים", עמים רבים, [א"י מה כתוב כאן], וכולם רוצים ומחפשים דבר אחד, שלא יזכר שם ישראל, כולם מחפשים את הפינה הזאת, להכחידה! - ברוסיה חיפשו את היהודים דשם, ובגרמניה את היהודים שלהם, וכאן, שוב רוצים אותו הדבר, ובכאלה כמות, ודומני שהיום עוד יותר מאז, כי מי שידע מה הולך היום בעולם, הרי כמעט כולם נגד ישראל, ולהוציא חלק קטן, הרי כל העולם נגד ישראל, וכולם רוצים וחפצים אך דבר אחד, ש"לא יזכר שם ישראל עוד".

כוחי ועוצם ידי... או בטחון בהש"ת

עתה, הרי נשאלת שאלה, הלא אנשים מבינים אנו, ולא ילדים קטנים. הרי יודעים אנו מה נעשה כאן, ומה נפק"מ אם המערכה היא במרחק מאה ק"מ מכאן. הרי אנו מוקפים, ואוייבים עומדים מוכנים להשמידנו, וא"כ, מדוע זה אנו רגועים? והרי עובדה היא שמתהלכים רגועים. איך יתכן כזאת? האם התענה אי-מישהו בגלל המצב? חצי יום מישהו צם? - יתנו נא דין וחשבון כל אחד לעצמו, מדוע רגוע הנהו! אך התשובה הרי פשוטה היא, [איני רוצה לפגוע

באף אחד], הציבור רגוע משום שמסתמכים על "כחי ועוצם ידי"!!!!!!...! - מסתמכים על כך שאנו חזקים!

יחשוב נא כל אחד היטב לעצמו, בעמקי נפשו, מדוע רגוע הוא, ויראה כי אמת אנו מדברים. - "אנו חזקים ואין מה לדאוג!" וכאן באה התוכחה הגדולה, - איך לא יתבייש האדם מעצמו גופא, הרי ישאלו אותו, מה-נפשך, אם אכן סומך הנך על כחי ועוצם ידי, אם סומך אתה עליהם, מדוע באמת רגוע הנך? האינך חרד לשלומם?

וכאשר יתנער האדם, ויתעשת, לומר כי ח"ו לומר שסמוך הוא על כחי ועוצם ידי, כי הרי ודאי סומך הוא על הרבש"ע. עתה הרי נשאל אותו, האם לכן רגוע הוא? הרי אם היה צריך לסמוך על הרבש"ע, הרי היו מתהלכים אובדי עצות!! רח"ל כשיש חולה בבית, הרי מסתובבים בלי ראש, רצים לתת צדקה, רצים ומחפשים מה לעשות, פעם היו עולים ופותחים את ארון הקודש ופורצים בככיות נוראות. איפה כל זה עכשיו? סומכים על הרבש"ע? הרי ברור כי סומכים על 'כחי ועוצם ידי'. וכאן התוכחה, כאן הסתירה, אם סומכים עליהם, מדוע באמת רגועים, איך לא דואגים?

"אוי לנו מיום התוכחה", כאשר יראו לאדם את הסתירות אשר בתוכו, והסתירות בהתנהגות שלו, במעשים שלו, - כאשר מדברים על זה, הוא חושב כך! - וכאשר מדברים על הצד השני, חושב הוא להיפך! - הרי יש לנו להתבייש מעצמנו! איך זה יתכן לראות חיך על הפנים בזמן כזה? אם לא שבטוחים, וסומכים על "כחי ועוצם ידי" שיעשה לנו חייל...! צריך להבהל מאד נוכח הדברים האלו, במה נכשלים כאן? - הרי "כחי ועוצם ידי" הוא הדבר הגרוע ביותר, ואנו חיים בזה. כולם! שום הסברים לא יועילו, אנו רגועים. וזה אומר הכל. נורא נוראות.

"נושא בעול עם חברו"

דבר שני, אשר יש לתת עליו את הדעת, בפרט בזמן כזה, וגם הוא מבהיל כשלעצמו, וזהו ענין "נושא בעול עם חברו" (אבות ו', ה'), אשר הוא מן הדברים הגדולים והחשובים ביותר, וכמ"ש חז"ל (שמור' א', כ"ז) במה שנאמר על משה רבינו (שמות ב', י"א) "ויצא אל אחיו וירא בסבלותם", שהיה נותן כתיפיו ומסייע לשאת עמהם במשא, פשוט כפשוטו - "נושא בעול עם חברו".

מספרים (דעת חכמה ומוסר' ח"א מאמר י"ב) מהסבא מקעלם ז"ל, שנכנס פעם יחד עם שנים מן הגדולים לבקר חולה, אשר נאסר עליו לזוז במטתו, ורק לשכב על גבו הותר לו, ואחר שיצאו מלבקרו, פנה הסבא לאחד מהם ושאל לו, אמור נא לי, כמה פעמים הנך מתהפך בלילה על מיטתך מצד אל צד? - שאלה תמימה כזו! והנשאל תמה על מה ראה הסבא לשאלו כן. והשיב לו הסבא "נוסף מזה ריח של רציחה!" [עס שמעקט מיט רציחה!], - הרי אינך נושא בעול, הרי ראית אותו שהוא שוכב עשרים וארבע שעות במעט לעת, וכל הזמן על גבו, בלי לשנות, האם עלה בדעתך להתבונן מעט בזה? האם חשבת איך חיים כך? ואיך זה יתכן? הרי לא עלתה כלל בדעתך מחשבה זאת. - ואם כן הרי לא נשאת-בעול עמו!

ויש לזה שייכות עם רציחה, כי הרוצח, בשעה שהוא הורג, אילו היה בשעת מעשה נושא בעול עם הנרצח, ומרגיש אפילו מעט מצער של הנרצח, מה עובר עליו עתה ברגעים אלו, הרי בשום אופן לא היה מסוגל להרגו! הרי גם לרוצח יש לב, אלא זה כלל לא עולה בדעתו, - כי הוא בעיניו כמו הורג זבוב, אשר אינו מרגיש כלום! ומי שאינו נכנס ומרגיש את מצבו של השני, ריח של רציחה יש כאן! כי תכונה זו, אצל הרוצח משכנה!

סיפר לי אחד, שהיה כאן, אב לשני בנים, אשר הוא בוכה בלי הרף, כי לקחו את בנו, מי יודע לאן. וסיפר כי במקום שהוא מתגורר, אי אפשר אפילו להכנס לחנות לקנות משהו. שום דבר אינו מונח בראשם, רק הדאגה הנוראה לשלום הילדים... - כך נראה מי שיש לו בן שם! מתהלכים מבולבלים, ונשים יושבות ובוכות, כי זה שייך ונוגע להם!! אך מי שאין זה נוגע לו באופן קרוב ואישי, הוא אינו מרגיש דבר, - ובזמן שאותה-אשה הרי לא תעלה חיך על פניה, ואותו אב, לא ייראה חיך על פניו! הרי לו נשאנו בעול עמם, הלא גם בנו היה שינוי משהו. הרי לקחו מכל הבתים!

סיפר לי מישהו מירושלים, כי בבית שהוא מתגורר, בית גדול עם הרבה דיירים, ונשארו שם רק שני גברים שהם בני חו"ל, וכל השאר נלקחו לחזית - מי יודע להיכן! - היתואר לנו דבר כזה? הרי בעליל נראה כי אין אנו נושאים בעול עם הכלל, ואין הדבר נוגע לנו.

"לפני עור לא תתן מכשול"

עתה יש להתבונן בדבר שלישי, הרי עוברים על "לפני עור לא תתן מכשול" (ויקרא י"ט, י"ד), כי אותו אב, ואותה אם או אשה, אשר לקחו את יקיריהם, ואין הם יודעים משלומם, כאשר הם רואים ברחוב שאחרים מתהלכים חפשי, הרי מכשילים אותם בשנאה, ובדיבורים רעים, והרי הם מוכרחים להרגיש כך, אין הם יכולים להבין אחרת, וכי נדרוש מהם שיחשבו מחשבות של אנשים גדולים? שיידו לעומקם של דברים על תפקידם של בני תורה? הרי הם באים מסביבה כזו, אשר מי יודע מה מדברים שם, ואפילו אותם שאינם מדברים, הרי לא קשה לדעת מה נעשה ומתחולל בלבם פנימה, ובפרט אם הם רואים אחרים המסתובבים חפשי, הרי עוברים א"כ על לפני עור לא תתן מכשול!...

* * *

דיברנו משלשה דברים נוראים, אשר כל אחד מהם נובע מעמקי פנימיות נפש-האדם, ואם אמנם ישנם חטאים שהם בחיצוניות, וכמו שביארנו כמה פעמים, אך דברים אלו הרי הם פנימיים! ומן הלב הם נובעים, ומכאן חומרתם הנוראה, לו נהגנו כשורה, והיינו חיים ומרגישים את המצב, ונותנים לב על כל צדדיו עם הבחינות שהזכרנו, הרי היה עלינו לחשוב בזמן הזה, איך מקיימים שמחת יו"ט, ובאיזה דרכים מותר לקיים השמחת יו"ט בלי לעבור על ענינים אחרים, הרי אלו צריכים להיות הלכי המחשבה עכשיו, - וכי עלה זה בדעתו של מישהו?

מחד גיטא רגועים, ולכה"פ אילו היו רגועים מבטחון על הרבש"ע, החרשנו, - אך הרי רגועים מבטחון עליהם, על הנלחמים שם. ומאידך, לא משתתפים ונושאים בעול עמם, - בכאלה סתירות חיים אנו!...

הרי כשיוכיחו ויראו זאת לאדם, יתבייש מעצמו; יראו לו איך הוא מתנהג לגבי דבר פרטי שלו, כשלוקחים את אח שלו ואבא שלו, איך הוא מרגיש אז, [באים מחו"ל ומתחננים ורועדים, כך נראה מי שיש לו שייכות לענין], וכיצד מתנהגים אנחנו, בשעה שאנחנו יודעים כי "והארץ נתן לבני אדם"!!

אל תחרש ואל תשקוט...

אנו עומדים ואומרים תהלים, "אלקים אל דמי לך, אל תחרש ואל תשקוט א-ל" - מדברים אל הרבש"ע, זאלסט נישט שוויגען, זאלסט נישט זיין רויג [אל תשב שאנן ורגוע], הרי הרבש"ע ישאל אותך תיכף, מדוע אתה רגוע הנך, וממני אתה מבקש שלא לשקוט? כאשר אתה תהיה לא רגוע, אז גם אני לא אחריש ולא אשקוט.

יותר מאוחר נודע הכל, אבל כאן הרי כולנו יודעים, יחשבו נא היטב את אשר מתרחש כאן! אמנם יום-טוב עתה, אך גם ביום טוב צריך לדעת את האמת, - כי ראשית כל הצרות הוא, אם אין יודעים האמת.

וגם זאת יש לדעת ולבטוח, שהרבוש"ע יעזור, והמה כרעו ונפלו, ואנחנו, אף כי אכן נפלנו, וחזק נפלנו, אך הרבוש"ע יעזור שנקום ונוושע. אך לדעת את המצב צריך, ולא לשתוק, לא רק לצעוק "אלקים אל דמי לך", אלא בעצמך אל תהיה 'דמי'! - האם אמנם רץ מישהו להתפלל על קברים!?

הבה נתחזק נא, נתחזק באמת, היינו שהחזוק יהיה בלב, שהלב ישתנה, ואז, כשיתחלף הלב, הפנים, - יצמחו פירות אחרים! - ושוב לא יהיו סתירות בתוככי האדם, רק הכל יהיה ברור ומואר, באור האמת. [אך איך משתנים, איך הופכים את הלב?] איך זה עומדים, - לרגע אפילו - בטלים מכל וכל?

זכורני פעם בעיירות, בראש השנה, יום הדין, אשר עומדים ומתפללים כל כך הרבה, אם היה איזה רגע פנוי, מיד היה מי שישב ולמד, ומי שלא למד, אמר תהלים, אך כולם ידעו שלא עומדים סתם כך בבטלה. וכי יסתובבו "ריקים" [ליידיג] בר"ה? - כך היה פעם, כל בית הכנסת היה מלא, [היום נהיה עולם אחר]. ואנו, נכון, יפה מאד אומרים פרק תהלים, אבל, ברגעים שלא לומדים, האם עלה בדעת מישהו לומר תהלים. כוונתי לומר, שרואים עד היכן זה לא נוגע לנו, כי כשיש דבר אישי, הרי לא תתכן התנהגות כזו, לעמוד סתם ולפטפט, הרי אז הוא אינו מפסיק מלימוד, ואם מפסיק, הרי יאמר אז תהלים, אבל לעמוד ולפטפט בקרנות, הרי לא יעלה על הדעת. - כי זה נוגע לו, לעצמו ולבשרו, ואז כבר נראים אחרת...

זה הכל הוא מן הדברים אשר 'אוכיחך ואערכה לעיניך', - כמה צריך להבהל מזה, יראו לך איך אתה עצמך מתנהג כאשר זה נוגע לך. קשה לומר במה עלינו להתחזק, אך כל יחיד יודע. אני איני מבין איך ישנים בלילה, [אני זקנת, ובין כך איני ישן בלילה], הרי כאשר יש ענין אישי כלשהו, המטריד את הדעת, הרי לא נרדמים בלילה, וכאן, איך נופלת שינה על עינינו? שם עומדים אלפי בנים מישראל [יידישע קינדער], ונלחמים, וכמה מהם נופלים קרבנות, וכמה מהם נופלים בשדה מתים, ונרקבים, באין יכולת להגיע אליהם ולטפל בהם, ומי יודע כמה וכמה שוכבים שם במצב נורא כזה, שא"א לגשת אליהם, - "ואין קובר" כפשוטו ממש! אין קובר!! ואיך יכולים להתהלך כאן רגועים???

הבה נקח עצמנו, ונתחזק, ואפילו חיזוק של יחידים ג"כ יכול להציל, להזיז משהו בלב. ואז נוכל לבקש מהרבוש"ע אל תחרש ואל תשקוט, אך תחילה, בל נחרש ונשקוט אנו!...

הרי דבר ראשון אתה הנך צריך להיות מודאג ולא רגוע, ומה אתה בא לבקש מהרבוש"ע שלא ישקוט?! דוד-המלך יכול היה לומר זאת, כי הוא ראה כל המצב, ובאמת לא היה שקט בנפשו, והוא היה יכול לומר לרבוש"ע "אל תחרש ואל תשקוט א-ל...! - אנו רגועים, ולא איכפת לנו מדבר, אז לכה"פ ראו לנו לשתוק, ולהתבייש לבקש כן מן הרבוש"ע! הרי דבר ראשון, צריך להזיז משהו בנו עצמנו, לטלטל ולזעזע את הלב, - ואז כבר יפתחו לפנינו השערים!

וכמ"ש הנביא (ירמ' ל"א, י"ז) "שמוע שמעתי אפרים מתנוודד", משהו זז אצלו, ואז כבר כל ההנהגה עמו אחרת. אבל לנו, הרי כאילו לא נוגע דבר, ואנו ממשיכים בשגרת החיים כתמול שלשום, [הנני מבקש מחילה מן הציבור, איני מתכוון לאף אחד, אך הרי כך הוא מצבנו]. מי לא מקבל על עצמו תענית כשיש לו חולה רח"ל, אפילו חולה שאינו מסוכן, ומה כבר כשיש חולה מסוכן, ומסוכן מאד!...

אבוי כמה צריך להבהל ולרעוד מיום הדין והתוכחה, אם כאלו סתירות יש בתוכנו! הרי רואים אנו אצלו את הגרוע ביותר [איני מתכוון ח"ו...]. את אשר כתוב בשירת האזינו (דברים ל"ב, ל"ב): "כי מגפן סדום גפנם ומשדמות עמורה, ענבינו ענבי ראש, אשכולות מרורות למו, חמת תנינים יינם, וראש פתנים אכזר". [איני מתכוון ח"ו]. הלב, לב האדם, הרי הוא השדה, וממנו צומח הכל, ואם זרוע בשדה סדום ועמורה, מה צומח ממנו? הרי צומחים פירות מרים, יין מר, ארס נורא, והכל הוא כי השדה המצמיח הוא 'שדמות עמורה', לכן מתגדלים שם נחשים מזיקים.

מזה צריך האדם להבהל ביותר, בראותו את אשר צומח ויוצא מלבו, אם פירות טובים או ארס רח"ל. אילו היה הלב כמו שצריך, הרי כבר היו צומחים ממנו דברים טובים, כבר היו נושאים בעול, היה כואב הכאב של השני. הרי צריך להבהל, כי בזמן כזה נכשלים בדברים רמים כאלו, וכלל אין מרגישים בהם. "עוון עקבי יסובני" (תהלים מ"ט, ו') רומסים עיקרים ואין מרגישים, משתכשכים (מוויקטזעך) כל הזמן בכאלו עבירות נוראות! לא יודעים שחיים עם 'כחי ועוצם ידי', וכלל לא חושבים כן! - ולא יודעים שאין לנו שייכות לנושא בעול! - וגם לא עולה על הדעת שבזמן כזה עלולים להכשיל בשנאה בכל צעד שעושים, להכשיל בעבירה כזו נוראה בזמן-כזה! הרי הם אינם מבינים מהו בן-ישיבה [ולא נאריך בזה עתה].

אך צריך לדעת ולהתבונן ברצינות על מה שאנו אומרים, שאין זה רק פרק בתהלים, אלא מציאות חיים, כי אנו מוקפים ברוצחים שרוצים להשמידנו, ומחכים לרגע האחד המיוחל, שרק יוכלו להפק את זממם. והרי עתה המצב ברור יותר מאי פעם, כי כשהיו תחת היטלר לא ידעו מה הולך, ורק

נדבת הרב מנוח פרגו וב"ב שליט"א
לרגל השמחה השרויה במעונם
בהולדת בנם נ"י בשעט"מ.
יה"ר שיוזכו להכניסו בבריתו של אאע"ה במהרה, ולגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מיילי דמיטב ברו"ג.

נדבת הרב נתנאל רחמנוף וב"ב שליט"א
לרגל השמחה השרויה במעונם
בהולדת בנם איתמר נ"י בשעט"מ.
יה"ר שיוזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מיילי דמיטב ברו"ג

נדבת הרב חנניה מזרחי וב"ב שליט"א
לרגל השמחה השרויה במעונם
בנישואי בנם הבה"ח דוד הי"ו
עב"ג תחי' בת הרב דוד רטנר שליט"א בשעט"מ.
יה"ר שיעלה הזיווג יפה ויזכו לדורות ישרים ומבורכים מתוך בריאות ושמחה שלום ושלווה כל הימים, אכ"ר

נדבת הרב יצחק אלחנן פרג'ון וב"ב שליט"א
לרגל השמחה השרויה במעונם
בהולדת בתם אביגיל תחי' בשעט"מ.
יה"ר שיוזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מיילי דמיטב ברו"ג

דרכי חיזוק ועבודה לעת צרה

והענין בזה, כי אם אדם לא היה אכזרי, אלא היה מרגיש את השני כמו שהוא מרגיש את עצמו, אזי הוא כבר לא היה אומר שזה מקרה, אלא היה עושה מה שצריך לעשות וחוזר בתשובה, והיה מחפש את העצות הנכונות, האמיתיות! כי באמת ישראל מאמינים בני מאמינים, ולכל אחד יש אמונה, אלא שיש יצר הרע, והיצר הרע מחליש ומשכיח את האמונה, וזה רק היצר הרע, אבל אם לא היה מידת אכזריות, אם אדם היה מרגיש את השני כמו שהוא מרגיש את עצמו, והיה מרגיש וכואב את הייסורים שמרגישים בעלי הייסורים, אם היה כואב לו על היתומים והאלמנות ועל כל הייסורים שיש, אזי הוא היה מתנהג אחרת.

כמו שרואים במציאות שאפילו אנשים שרחוקים מתורה, כשהם נמצאים בייסורים הם מחפשים דרכים ועצות של תשובה, ומחפשים סגולות של מצוות, כי בזמן שאדם נמצא במצב קשה, כשאין לו ברירה אחרת ואין לו תקווה בדרך הטבע, פניו למעלה והוא פונה אל האמונה, ולכן אם לא היה מידת אכזריות, אם רואים צרת אחרים, צרת ציבור, אם זה היה כואב כמו שאדם מרגיש את עצמו, זה היה מעורר לתשובה, מפני שהאמונה קיימת, ורק מפני שיש מידת אכזריות לא מרגישים את הצער, ואין את ה'כמוך', כמו שכתב במסילת ישרים פרק י"א שצריך להיות ואהבת לרעך כמוך ממש, חסר ה'כמוך', וזוהי האכזריות, וכשיש אכזריות לא מרגישים, וכשאין הרגשים ממילא אין מה שיחזק את המונה.

(מתוך שיחת רבינו במלחמת המפרץ תשס"ג)

שיחה נוקבת על המצב הביטחוני המסוכן, שמסדר רבינו זללה"ה כשלושה שבועות לפני פטירתו

מה רבים היו צרינו, מה עצמו נשאו ראש הקמים עלינו מנעורינו להשמידנו לעקרנו לשרשנו מפני השנאה שסיבתה הקנאה, רבת צרוננו, גם לא יכלו לנו לאבדנו ולכלותינו.

"כל האומות הקדומות העצומות אבד זכרם, בטל סברם סר צלם, ואנו הדבקים בהשם כולנו חיים היום לא נפקד ממנו בכל תוקף אריכות גלותנו אפילו אות וניקוד אחד מתורה שבכתב, וכל דברי חכמים קיימים... לא שלט בהם יד הזמן ולא כילם. מה יענה בזה פילוסוף חריף, היד המקרה עשתה כל אלה! חי נפשי כי בהתבונני בנפלאות אלה, גדלו אצלי יותר מכל ניסים ונפלאות שעשה השם יתברך לאבותינו במצרים ובמדבר ובארץ ישראל". עכ"ד.

שנאת הגויים

ואמרו חז"ל (שבת פט, א) למה נקרא 'הר סיני' בשם סיני? שממנו ירדה שנאה לאומות, שנאת האומות לישראל באה מהר סיני, וקבלת התורה היא סיבה שהגויים שונאים אותנו, ולכן נקרא 'סיני' - מלשון שנאה, כי קבלת התורה גורמת שעם ישראל שונא אצל הגויים.

ומה הסיבה ששונאים את עם ישראל? כי הגויים רואים את המעלה של עם ישראל, שאנחנו חשובים יותר מהם, ויש לנו אופי אחר שאין להם, רחמנים, ביישנים, וגומלי חסדים, ולגויים אין את האופי הזה, ולכן הם מקנאים בנו למעלתנו, ושונאים אותנו על זה.

כתב הרמב"ם בתחילת הלכות תעניות "מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור, שנאמר על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות", יש מצוה לזעוק ולהריע, לזעוק זה תפילה, ולהריע בחצוצרות, על כל צרה שתבוא על הציבור, ומוסיף הרמב"ם "ודבר זה מדרכי התשובה הוא", כך כותב הרמב"ם בתוך ההלכה, שזה חיוב מצד התשובה, "שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, יידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם", זהו הענין והחיוב, לדעת שזה בגלל מעשיהם הרעים, ולא במקרה, אלא יש מעשים רעים שהם הסיבה שמביאה את הצרה, והעצה היא לחזור בתשובה!

והרמב"ם ממשיך שם דבר שאינו כל כך פשוט, אבל באמת הוא פשוט, "אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם ארע לנו וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים", אם תולים את הצרה במנהג העולם, שכך דרך העולם, שהעולם מתנהג כך בדרך הטבע, שאין זו השגחה פרטית מיוחדת פה אלא כבר היו דברים כאלה וגם עכשיו זה קורה, צרה זו נקרה נקרית, והיא מקרה ככל המקרים, ולא מתעוררים לחזור בתשובה אלא מחפשים דרכים אחרים טבעיים, וכל אחד מאשים את השני, זה דרך אכזריות, אם חושבים כך ולא מאמינים שזה בגלל המעשים הרעים שצריכים לחזור עליהם בתשובה, זה לא רק חוסר אמונה, אלא זה אכזריות!

ההשגחה על עם ישראל

כל הקיום של עם ישראל בכל הדורות הוא בנס. וידוע מאמר חז"ל (אסתר רבה י, יא) שעם ישראל בין האומות כמו "שה אחת בין שבעים זאבים", וכמו שבעים זאבים ושה אחת, שטבע הזאבים לטרוף את השה, כך הטבע של אומות העולם, שהם שונאי ישראל, ושה אחת שעומדת בין שבעים זאבים - זה נס.

וכבר עמדו בספרים על ענין זה, שרואים את גודל השגחת הקב"ה בזה שעם ישראל קיים בכל הגלות, לאחר החורבן, כבר אלפי שנים, בלי מדינה, עם ישראל קיים וחי חיים טובים, אפילו בין הגויים, בין השונאים, עם ישראל חי חיים טובים, וזה ממש נס!

וכך כתב בחובות הלבבות (שער הבחינה סוף פ"ה) כי אם יבקש אדם בזמן הזה לראות ניסים דומים לניסי יציאת מצרים: "יביט בעין האמת עֲמִדְנוּ בין האומות מעת הגלות וסידור עניינינו, ויראה, כי עניינינו אפשר שיהיה קרוב מענייניהן במזונות ובטרפים, ואפשר שיהיה טוב מענייניהן בעתי המלחמות והתגרות, ותראה הבינוניים והכפריים שבהן טורחים יותר מן הבינוניים שבנו והדלים אשר בקרבנו", ע"כ.

ורבי יעקב עמדין כתב בהקדמה לסידורו 'בית יעקב': "מי שיעיין בייחוד עניינינו ומעמדנו בעולם, אנחנו האומה הגולה, שה פזורה, אחר כל מה שעבר עלינו מהצרות והתמורות אלפים מהשנים ואין אומה בעולם נרדפת כמונו.

ואמרו חז"ל (ירושלמי נדרים ט, ד) ואהבת לרעך כמוך אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה, וכבר דיברנו על זה, מה הפירוש 'כלל גדול בתורה'? כמו שכתב רבי חיים ויטאל בספר שערי קדושה, שאם חסר לאדם משהו במידות טובות זה פוגם בכל המעשים הטובים שהוא עושה, מי שיש לו חסרון בשלמות המידות אזי כל המעשים הטובים שהוא עושה יש בהם פגם ואינם בשלמות. ובזה צריכים להתחזק, בשלמות המידות הטובות בין אדם לחברו.

מידת האמת

וגם במידת האמת, בגמרא (סנהדרין צז, א) מובא המעשה בעיר קושטא, שכל אנשי העיר היו זהירים בדיבורם לדבר רק אמת, ובזכות זה כולם האריכו ימים, כי אם מדברים אמת יש אריכות ימים! ופעם אחת ארע שם שאשה אחת לא הייתה יכולה לומר את האמת, ושינתה בדיבורה משהו שלא כפי האמת, ומיד הגיע לשם מלאך המוות, וגירשוה מן המקום, ואז חזרה האריכות ימים לשם.

ובמסילת ישירים פרק י"א הביא את דברי הגמרא בזה, ועוד מדברי חז"ל במעלת מידת האמת, וכתב כי "אין צריך להאריך בדבר הזה שהשכל מחייבו והדעת מכריחו".

תהלים

ויש עוד צורך להתפלל, תפילה, ולומר פרקי תהלים, וידוע שספר התהלים, אם אומרים פרקי תהלים בכל יום זה נותן זכויות עצומות, ויש אנשים גדולים, גדולי תורה ממש, שבכל יום אמרו תהלים, כמה פרקים בכל יום, וזו זכות עצומה מאד.

לימוד המוסר

ועל כולנה העסק בספרי המוסר, שתהיה לאדם קביעות יום יומית בספרי מוסר, אין זה משנה כמה זמן, ואפילו רק כמה דקות, וכבר דיברנו הרבה פעמים על זה, שלימוד המוסר משפיע על האדם שנהיה אדם אחר, ומרגיש טוב בזה, ויש אווירה נעימה גם במשפחה. כך המציאות, וכן ידוע לי ממעשים שהיו.

וכבר אמרו (יומא לח, ב) הבא ליטהר מסייעין אותן, ומי שלומד מוסר הוא בא ליטהר, כי הוא רוצה שלמות, ולכן יש בזה סייעתא דשמיא להרגשה טובה ונעימה והצלחה בכל ענייני השלמות.

העצה למעשה היא לימוד המוסר, שזה נותן הרגשה מאד נעימה לאדם עצמו, וגם למשפחה זה עושה אווירה נעימה, וזוהי העצה היחידה, שאנו צריכים וכדאי לנו, לעשות קביעות יום יומית ללימוד מוסר קצת, בכל יום כמה דקות, ובעזרת השם זו זכות לכל אחד לעצמו, וגם זכות לכל כלל ישראל שצריכים זכויות.

וכיצד נהיה האופי הזה של עם ישראל, איך ומתי נהיה עם ישראל עם כזה מובחר? בקבלת התורה! כמו שכתוב בקבלת התורה (שמות יט, ה) והייתם לי סגולה מכל העמים, ואז נהיינו עם סגולה, עם כל המעלות המיוחדות של עם ישראל, ולכן בסיני ירדה שנה לאומות, והם מקנאים בנו על האופי והמעלות שקיבלנו בקבלת התורה.

ויש עוד מאמר חז"ל (ספרי פרשת בהעלותך) הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, הלכה! כך המציאות, שגויים שונאים את היהודים, ורק בנס אינם מוציאים את השנאה לפועל, אבל הם שונאים.

וכפי שראינו בשואה, שרצחו והרגו שש מיליון יהודים, ועל מה ולמה עשו כן? מה עשו להם היהודים ומה חטאו? רק מפני שהם יהודים! כי כך המציאות, שבסיני ירדה שנה לישראל.

וכשהייתה השואה כל העולם שתק, וידעו שהגרמנים הורגים את היהודים, ולכל אומות העולם לא היה אכפת מכן! ואפילו היה אחד שהתבטא ואמר: חבל שהיטלר (י"מ"ש) לא גמר את המלאכה, שהרג רק שש מיליון ולא יותר, והיו עוד התבטאויות כאלה, ואחד מאלו שהתעסקו בשואה אמר כי הוא 'קפופן משמחה אל הקבר שלו' אחרי שהרג את היהודים, כזו שמחה! מהשנאה לעם ישראל.

ורק אחרי השואה, כשכבר נגמרה השואה, באו האמריקאים והתנקמו והענישו את הגרמנים, רק אחרי השואה, אבל למנוע את השואה? הם לא רצו למנוע. כך המציאות שעשו שונא ליעקב.

וגם כאן בארץ ישראל, אנו מוקפים שונאים מכל הצדדים, מצד אחד הים, ומכל הצדדים מסביב, פה, ופה, ופה, כל האומות שונאים אותנו! יש מהם ששונאים פחות, ויש ששונאים יותר, אבל שונאים אותנו, והאיך אנו קיימים? בנס ובהשגחה! ממש חיים בנס!

זכות התורה

והנה לנס, כדי שיימשך הנס צריכים זכויות, ומה הן הזכויות? ראשית לעסוק בתורה, כמו שאמרו חז"ל (סוטה כא, א) תורה מגנא ומצלא, עסק התורה הוא לא רק מצד חיוב תלמוד תורה, אלא הוא גם חיוב הצלה של כלל ישראל! ואלו שעוסקים בתורה מצילים גם את אלו שלא עוסקים. חוץ מהחיוב שכל אחד חייב לעסוק בתורה, יש בזה דבר נוסף שזה הצלת כלל ישראל והצלת הציבור.

ועכשיו הרי יש איזמים גדולים מצד הערבים, שהם מאיימים איזמים איזמים, וצריכים רחמי שמים שלא יצליחו, ולכן צריכים זכויות, להוסיף זכויות! זה מה שאנו חייבים כעת, להוסיף זכויות. וכאמור זכות התורה היא זכות גדולה מאד.

בין אדם לחברו

וגם בין אדם לחברו, ואהבת לרעך כמוך, שלא יהיו חיכוכים, אלא לוותר! ויתור! ואהבת לרעך כמוך, כאילו שהוא בן וכאילו שהוא אח, וזו מצות עשה דאורייתא ואהבת לרעך כמוך, אהבת ישראל.

ניתן להאזין לדברי חיזוק והתעוררות בימים אלו

מאת רבותינו רבני הקהילה שליט"א

בטלפון 079.6076598 שלוחה 1 ואח"כ 8

ההתייחסות למלחמות בארץ הקודש

ואכן, מי שהוא **תמים!** מגיב: "מה רע בדבר כזה, אדרבה, הלא הם מוסרים נפש בשבלינו א"כ למה לא? זהו דבר חשוב מאוד..." (העובדא שכל שני וחמישי יכולים למכור להציבור דברים חדשים אשר לא שיערום אבותינו ויתקבלו אצלו כ"כ בקלות, הנה אין זה מורה על התפתחות לטובה בהציבור, אלא אדרבה, רק על האי יציבות והערעור שיש בהשקפה. ומי שאינו מיושב בהשקפה יכולים להכניס בדעתו כל מה שרוצים).

ברצונינו לברר כאן את חומרת הענין ובפרט שהיא בעיה עמוקה מאוד. אמנם נקדים, דבודאי אין כאן הנידון על עצם המושג של תפילה בעת צרה ובודאי פשוט הוא דעת צרה ומלחמה הוא סיבה לעורר אותנו להתפלל על ישועה, אבל בודאי אין אנו מ"ד להגיד להקב"ה איך לעשות ומה לעשות, וכל חובתינו בעת כזאת אינה אלא כפי המבואר בשו"ע שבעת צרה מתפללים על ישועה, ותו לא מיד!

ניגש לענין מנקודת השורש שלו. בפרשת המרגלים בעת שובם מא"י הם סיפרו את התרשמותם מהארץ "ארץ זבת חלב ודבש" ואח"כ סיפרו "וגם בני ענק ראינו שם ערים גדולות ובצורות בשמים" ומסקנת התרשמותם בא לידי ביטוי בלשון זה "ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם" פירושו, שמדדו את ערך עצמם כלפי בני הענקים במידה של חגב מול אדם, וזהו "ונהי בעינינו כחגבים", ואכן גם - כתוצאה מזה - שמעו אותם מדברים עליהם 'הנה חגבים בין הכרמים' (כמ"ש רש"י שם). ואכן דב"ז עצמו היה הרס הכל, מחמת שאם נשיא בישראל והוא גם הנושא בתוכו את כל כח התורה של השבט, ואעפ"כ המבט שלו על עצמו הוא באופן כזה שהערך שלו כלפי הסובב אותו נמדד בגוף, בכמה קילו בשר עומד ממולו... ואם יש כאן איזה "ענק" ששוקל חמש מאות קילו בשר מולי אז אני (עם כל התורה והעבודה שלי...) רק חגב כלפיו, כי הלא אני הרי שוקל רק מאה קילו. זה גופא הרס והפיל את הכל, וזה גם חיזק את ה"וכן היינו בעיניהם" כי אם אתה חגב בעיני עצמך אז אתה קובע בזה את המציאות שלך, ואיך שיהיה המבט עליך.

ואכן על כל בן תורה לדעת שמדידת הערך העצמי באופן זה (של חתיכות בשר!) אינה מדידה!... צריך לדעת שכח התורה שלנו היא **המציאות היחידה** שנקראת מציאות ורק מה שנקבע על ידה למציאות הוא מציאות (ואין שום כח קובע אחר מבלעדיה) ואילו מה שחוץ מזה **אינו מציאות!** ומה שבכל אופן יכולים לראות ולשמוע אחרת (וכגון הלא פלוני העם הארץ גדול וענק כי שוקל מאתיים קילו ואילו הת"ח שוקל רק חמישים...) אין זה אלא רק מחמת הטישטוש של המבט שלנו שלכך אנו מודדים דברים שלא לפי ערכם האמיתי.

כאן היא נקודת הבעיה בעינינו. זה גופא שישנה אפשרות לדבר לבן תורה בסגנון: הלא עתה עת מלחמה, וצריך ישועה, (אמת...) קום נא ועשה **שותפות** עם החייל היוצא בחזית כי הלא **הוא מוסר נפש בשבילך** ואילו מה אתה עושה?? כלום!, יושב ובטל, ...נו אז לפחות תשתתף (במשהו קטן) ...

אנו מכריזים כאן: יש כאן עניין עקום בגישה זו!!! בודאי, נכון צריכים לישועה ויכולים להתפלל שיחזרו לחיים, - אם כי המדינה - היא מדינת רשע וכשאחז"ל דבעקבתא דמשיחא ראשין דעמא (השולטים) מערב רב אינון, וכמו

מטרת האסיפה כאן היא בשל הימים הטרופים שעברו עלינו בשבועות האחרונים, וברצונינו להבהיר להציבור איך להסתכל על המאורעות מתוך מבט ברור, לדעת את אשר לפנינו, ומה נדרש מאיתנו בעת כזאת. ומקווים אנו אשר בזכות הרבים יהיו הדברים ברורים היטב.

ראשית, הדבר הפשוט ביותר אשר עלינו לקבוע בדעתינו הוא את הבהירות בזה שאין שום סיבה בעולם לכל המאורעות אלא השי"ת לבד. אם כי בודאי שהוא דבר פשוט וברור אצלנו, אלא שישנה מלחמה תמידית בין החוש להאמונה, שהגם שזו היא אמונתנו, אך בהיות שהחוש מראה פנים אחרות א"כ נדמה להאדם כאילו יש כאן ב' כתובים המכחישים זא"ז. אך אליבא דאמת אינו כן! אלא המציאות היא רק אחת, והיא שאין עוד מלבדו, והוא ית' הסיבה **היחידה** לכל מה שקורה, ואילו מה שנראה בחוש אינו אלא דמיון כוזב ותו לא!

ואכן, נעיר בזכרוננו את הר"ה של שנה זו - תשס"ט - בעת עבודתנו אז להמליך את הקב"ה בעולם, אמרנו מלכיות, זכרונות, שופרות. ואכן כ"א מאיתנו חשב בליבו (כפי שכל בן תורה חושב) איך שממש באותה שעה הקב"ה יושב ודן את כל העולם כולו וקובע את כל מה שיהיה במשך השנה לפרטי פרטים, ושכל מה שיהיה הוא אך ורק מסיבת פסק זה, ואין שום סיבה אחרת, לא הטבע, ולא מעשה ידיו של מאן דהוא, אלא הקב"ה דן **יחיד** והכל נקבע אך ורק על ידו, ומבלי שיש אפשרות לאף אחד לברוח מהפסק הזה. וכנראה שתפילותינו לא היו מספיק כדבעי, עד כדי שהיה צורך שמן השמים יעמידו אותנו בפני איום שיש בו ממש.

הבעיה היא, כנ"ל, שהגם שיוודעים שהכל תלוי בהר"ה אך צורת החיים לא נראית כך, ובעל כרחינו מחמת הכחשת החוש, החיים שלנו מתנהלים מתוך גישה של עולם כמנהגו נוהג. ועל כן הקב"ה שולח לנו ברקים ורעמים באמצע השנה בכדי לעורר אותנו ולהזכיר לנו שהכל תלוי בהפסק של ר"ה! ושבאמת אין שום דרך להימלט אלא רק מתוך ידיעה שאין לנו עסק אלא רק עם הקב"ה בלבד, ואף גם אחר גזר דין יש דרכים להקל את המצב ע"י תפילה ותשובה וכו'.

וזה אנו צריכים לתקוע בלבינו שהסיבה היחידה לכל מה שקרה כאן היא ה"ויגבה ה' צבקות במשפט" של ר"ה (-תשס"ט-)! (וכפי המשמעות הפשוטה של המלכיות זכרונות ושופרות שאין עוד מלבדו). וזה מה שצריכים לקבוע בדעתנו בפשיטות, להסתכל במבט של "א ראש השנה דיקאמהלך", (וגם ע"ז להגביר את עבודת הר"ה להבא).

נתמקד במספר נקודות שצריכים להבהיר לציבור. לאחרונה, פורסם בציבור שיטה חדשה! בהנהגת הציבור, אשר לא שמענו ולא ראינו מרבתינו והם לא מרבתיים, אף פעם לא היה דבר כזה! שמו של חידוש זה הוא "אלף למטה", שפירושו שכל א' מבני הישיבות והכוללים "יאמץ" לעצמו "חייל" שיהיה תלוי "על חשבוננו", שילמד עברו או יתפלל עליו. דבר זה הוא טרף! ומעולם! בזמן שחיו כאן הרב מברסק זצ"ל ושאר גדולינו זצ"ל לא היה דבר כזה (בשום מלחמה), לתת לבן תורה תיפקוד חדש... חייל על חשבוננו...

דברי התעוררות בענייני השעה שנאמרו במוצאי שב"ק פ' שמות כ"ב טבת תשס"ט ביהמ"ד "פוניבז' צעירים" בני ברק. והובא בסוף קונטרס 'לכו ונשובה'. [המאמר כולל בתוכו תוספת דברים שהוכנסו בעת הכתיבה ע"י תלמידו הר"ר יוסף חיים אוהיון ז"ל בהתייעצות עם הרב ישראל אליהו ויינטרויב זצ"ל, וסומנו בסוגר ברבע].

כן??!! ואם ישאל התמים הא קחזין שהולכים לאפשרות הריגה? התשובה, ברור שמוסרים נפש, אבל השאלה למי ולמה, (ולא חסר, תאות הכבוד, הנצחון, וכי"צ) אבל זה ברור מבלי מקום ספק! שאין כאן שום עסק בשבילנו הבני תורה! כי למי שלא מוכנים לתת עשרים שקל גם אין אפי' צד למסור נפש בשבילו. וכ"ז אינו צריך לפנים!¹

נציע כאן בפני הציבור נקודה נוספת שצריכה הבהרה. מסתובבת שמועה אצל הציבור על עובדא פלאית שהיתה בחזית. שהיתה פלוגת חיילים שבקשו להיכנס למבנה מסויים בכדי לעשות שם איזו פעולה, והנה נצבה בפתח אישה שאמרה להמפקד שלא כדאי להיכנס כי יש כאן סכנה, ואכן יצאו, הקיפו את המבנה והפציצו אותו מבחוץ והתברר כדברי האישה. אח"כ פנו לעבר מבנה נוסף והסיפור חזר על עצמו. וכששאלוה מי את? ענתה, רחל אמכם! ע"כ השמועה.

רבותי, אם הגענו למצב כזה שאנו מסוגלים להאמין לכאלה סיפורים, אוי ואבוי איפה אנו עומדים! עד היכן הגיעה האי יציבות בהשקפה, השיבוש!

הא למה זה דומה? הנה שמעתי מר' יוסף לים זצ"ל ששמע מהרב מבריסק זצ"ל פשט במה שאמרו חז"ל (הובא ברש"י ריש פ' תולדות) שהקב"ה עשה זיו איקונין של יצחק דומים לאברהם ממש, מפני שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה. והק' הרב מה הליצנות כאן הלא אצל אברהם לא היתה בעיה שהרי הוליד את ישמעאל ז"א שיכל להוליד וא"כ כל הנס היה אצל שרה שהיתה עקרה, וא"כ לא הפחיתו מעצמת הנס, ולו בכי הוא זה באמרם מאבימלך נתעברה? וענה: שהיא היא, בודאי לא נתכוונו להוריד במעלת הנס ואדרבה בדווקא כן היה נס, ולא סתם נס אלא נס גדול, ורק כאן הוא עוקץ הרשעות שלהם שלאבימלך כן ולאברהם לא! וכאן הוא נוראות הארס, להפוך את כל ההשקפה! **שלאבימלך שהוא פושטאק! עושים ניסים בשמים ולאברהם הגדול בענקים** (אשר אין שום אפשרות יחס מדידה אפי', על הפער בינו לבין אבימלך) **לא!**

רבותי, זה בדיוק מה שקרה כאן! אם היו מספרים לנו שאצל הגאון או הרמב"ן או הרמב"ם נתגלתה רחל אמנו, בודאי יכולים להסכים, הם קדושי עליון כל מציאותם ומאויים הוא רק כבוד שמים, ושום דבר אחר לא היה נוגע להם כלל, וממילא ראויים לזכות כזו שברוח קדשם תתגלה להם רחל אמנו. **אבל להאמין שאליהם לא** (כי אכן עם כל גדולתם לא שמענו שהיה זה מעולם), **ואילו למפקד, בעל עבירות, עם כל החיי החילוניות שלו כן??!!** והמאמין כך - או שהוא פשוט שוטה או שהוא משובש לגמרי! זהו, **אבל בדיוק! מאבימלך נתעברה שרה, לאבימלך כן - ולאברהם לא!**

ואם יאמר האומר הלא היה מעשה ולמה לא להאמין שהיתה כאן השגחה פרטית כדי להציל את כל החבורה שם, וכפי שידוע, שהלא היו שם מעשים גלויים של השגחה פרטית? ע"ז התשובה היא, וכי אין שום דרך אחרת להציל אלא רק ע"י שרחל אמנו תקום מקברה ותתגלה למפקד? לא חסר דרכים להצלה, וכמשאחז"ל ע"י הכל עושה הקב"ה שליחותו, ואיתא בגמ' (מעילה דף יז:): מעשה שהיה עם רשב"י שהלך בשליחות לקיסר רומי כדי לבטל גזירות שגזרו על ישראל. בדרך פגשו שד קטן ששמו היה בן תמליון ושאלו אם רוצה שיבא לסייע בעדו. בכה רשב"י, אמר, מה שפחה של בית אבא (הגר) נזדמן לה מלאך ג' פעמים, ואצלי מגיע

שנדבר מזה בהמשך, אך החיילים הרי הם בגדר תינוקות שנשבו, (וכש"כ ר' אלחנן בעקבתא דמשיחא) ומגיע להם הצלה, ואין מה להסתפק בזה - **אבל לעשות כאן שותפות? ולהסתכל כאילו יש כאן מגע וחיבור בין המחנה שלנו להמחנה החילוני, זהו טרף!** כי שותפות זו פירושה הוא, שהמחנה התורתי מכיר את עצמו כחלק מהמערכה והוא עושה פחות ממה שהחייל בחזית עושה (כי הרי הוא לא נמצא שם) וממילא נוצר רגש של נחות דרגא בעסק, ואז כתגובה, משפילים כבוד התורה לגמרי, שיהיה ה"שיבע מאן" **טפל לחייל.**

שוב, עלינו להבהיר אין המדובר כאן על תפילה לישועתם, כי הם תינוקות שנשבו ואין מה להסתפק ע"ז, אבל לעשות שותפות? ולהעמיד את התינוק שנשבה בראש, ואתה - הבן תורה - טפל?... שמה של שיפלות זו היא "ונהיה בעינינו כחגבים"! הם - החיילים - ענקים, ואני - הלומד תורה - חגב למולם... אם כי הדברים חריפים, אבל לצערינו זו היא המציאות, לקחו כאן את העולם התורתי, שהוא ואך ורק הוא, עצם המציאות ומרכז המציאות, ומעמידים אותו מול... (לא פחות ולא יותר) חייל?! **התורה שהיא המציאות ואשר ירדה לעולם בסני, לא ניתנה לחיילי צה"ל! אלא ניתנה לכלל ישראל, תופשי התורה!** וכל זמן שאנו אווזים בתורה אנו מובטחים שהש"ת יושיע. אבל אם ח"ו משפילים את כבוד התורה... לעומת הרובה... וכאילו חלילה הוא חשוב יותר, אז אין אנו יודעים איזה תוצאות ח"ו יכול לצאת מזה רח"ל.

זהו הטרף שיש באותה תפיסה של "אלף למטה" ... תפילה, אכן... אבל שותפות??! הרי זה בגדר גשר בין ב' המחנות, באופן שהוא חד סיטרי, הליכה מאיתנו לחלק שלהם... (כי חלק תורתנו ותפילתנו משייכים אליהם) ואנו אין לנו חלק עימם כלל וכלל!

סיפר לי ר' יוסף לים זצ"ל - שהיה נאמן בביתו של הרב מבריסק זצ"ל - שבשנת תשי"ז שהיתה אז מלחמה בין א"י למצרים שארכה במשך חודש (או יותר) ונהרגו אז בערך 500 חיילים, והוא נכנס בשעתו קמיה דהרב ז"ל ושאל אותו ילמדנו רבינו איך צריך להיות המבט על כל מה שקרא כאן? תורה היא וללמוד אני צריך.

וענה בזה"ל: באמת אין הם שייכים להצלה בכלל, מחמת שהם לא בסדר, ואילו באנו לחשב את הניצולים והנהרגים הנה הניצולים הוא רק מכח בני התורה שהם גרמו להצלה, ואילו הנהרגים הם רק על חשבונם, **ואילו הם לא היו הרוגים בכלל!** אח"כ הוסיף: שמעולם! - **אף פעם, פשוט אף פעם!!** - לא עלתה על דעתם טובתם של ישראל. כלומר, אף פעם לא נתנו את דעתם לחשוב אפי' מחשבה קלה להיטיב לאחרים. (היום כבר לא צריכים ראיות לזה כי כבר יצאה כל הפסולת שלהם החוצה). ממילא כל הכיוון שלהם הוא רק לעשות חייץ בין כלל ישראל והתורה לבין מה שהם עושים. (דהיינו שתהיה מדינה שאינה קשורה לכלל ישראל ולתורה)

ויש לעורר על שיבוש נוסף שקיים בגישת בעלי שיטה חדשה זו ד"אלף למטה" באמרם: "כי הלא הם - החיילים - מוסרים נפש **בשבילנו**, שהרי הולכים או להרוג או ליהרג רחמנא ליצלן..." ודבר זה הוא פשוט **שקר** כפשוטו! והא ראייה, הנה אם יגשו להחיילים, שלא בעת מלחמה ויבקשו מהם עשרים שקלים לטובת הישיבות ולומדי התורה הנמצאים בדוחק, נו, האם ירצו ליתן כמו שהם רצים עתה לתוך עזה?? בודאי לא! ומעתה בואו חשבון, הנה עשרים שקל! אינם מוכנים לתת בשבילנו, ולמסור את החיים שלהם

1. ועי' עוד בהרחבת הדברים מהרב זצ"ל בעומק העניין (מובא בסוף קונטרס 'לכו ונשובה').

שבא"י לא מניחים להיות חטא, והארץ מקיאה בעלי חטאים זהו "הארץ הטובה" שאינה מניחה את יושביה להכנס לתרדמה וכסדר יש תזכורת להיושבים עליה באם נמצאים בדרך לא טובה, חזרו בכם!

והנה אם נבא לעשות סיכום נראה דבר מתמיה. המדינה קיימת כאן 60 שנה ומספר המלחמות שעשו עימה הם **שבע!** (לא פחות! בזמן כ"כ קצר) ומעתה בואו חשבון, האם בכל ההסטוריה היתה כזאת מדינה שבכל שני וחמישי יש מלחמה? מה נשתנה? התשובה היא, שכאן - ארץ ישראל - היא 'הארץ הטובה', לא נותנים לישון כאן! א"י דורשת שיהיו יושביה מקיימי מצוות וכל זמן שיש קטרוג ע"ז אז היא מרעיזה את הלבבות. זה מה שקורה כאן, מרעידיים את האדמה תחתינו.

בודאי צריכים אנו להתפלל שהקטרוג והעת צרה יחלפו, אבל צריכים לדעת שימי החרדה הם יותר טובים מימי השלוה, משום שאז האדם מתעורר ויש לו דחיפה ומשגשג, ומשא"כ בימי השלוה נכנסים לתרדימה בחזרה.

נסיים בעוד נקודה קצרה. למעשה אנו נמצאים בסכנה גדולה מאוד. אך לא מהערביים בעזה, נכון יש שם מלחמה, והיא גם סכנה, אך זו היא סכנה פי כמה וכמה.

במה דברים אמורים? איתא בפירוש המשניות להרמב"ם (סוף ברכות) עה"פ "עת לעשות לה' הפרו תורתך", שפעמים אשר מדת הדין דורשת את שלה, אלא שמחמת כח התורה יש הגנה וממילא א"א, ואז התחבולה לזה בשמים היא, שלוקחים מהדור את כח התורה ע"י שמחלישים את עמוד התורה, ואז הדרך פתוחה לקטרוג וגזירות רח"ל.

הנה, מה שמתרחש כאן בחדשים האחרונים בענין של התמכין דאורייתא ואם אין קמח אין תורה. הנה זו היא סכנה גדולה! אין המדובר כאן בהטרדה בעלמא ללומדי תורה, אלא הרי זה הורדת רמת התורה בכלל ישראל, ועי"ז פתיחת דרך לגזירות, זהו נסיון מיוחד לבני תורה. והסכנה כאן היא **פי אלף!** מהסכנה שיש בחזית היום.

השי"ת ירחם עלינו שלא יהיה קיום למצב זה, או שבני התורה יתעקשו על עול תו"מ שאעפ"כ לא נכנעים לדברים אחרים מחמת הנסיון. ובאמת עניות ודחקות הת"ח שקולה פי אלף מול גזירת גופים להמחנה החילוני.

והמסקנא היא, שבודאי כמו שכבר אמרנו - צריכים להתפלל ולבקש מהקב"ה שיאמר לצרותינו די, אבל להתפלל על עמוד התורה ולומדי התורה שלא יפסיקו זה ממש ראש וראשון על הפרק! ...וזה חשוב מאוד מול הקפיטל תהילים שאומרים בשביל האלף למטה...

השי"ת יעזור שנזכה לישועה גמורה ונחמה בקרוב ובמהרה לראות את עמוד התורה על תילו לעולם ועד.

ברכות חמות ומאליפות

נשגור מעומקא דליבא לידידנו היקר המתנדב במסירות ובצנעה בחלוקת הירקות - מפעל החסד הגדול לרווחת כולנו
ה"ה הרב אשר לבנון שליט"א וב"ב שיחי'
לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת בנם יהודה נ"י בשעטו"מ.
יה"ר שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מיילי דמיטב ברו"ג
מאחלים בני הקהילה

שד? (יש על מה לבכות כאן) אח"כ התנחם באומרו יבא הנס מכל מקום. ואז, רץ השד לפניו נכנס בתוך בת הקיסר ונשתגעה, ואז הגיע ר' שמעון לשם ואמר בן תמליון צא - בן תמליון צא, ומיד נסתלק ונתרפאה. ואז א"ל שיבקש את שחפץ וכו' ונתבטלה הגזירה. ומעתה, באמת נשאלת השאלה, אין שליח מכובד יותר בשביל רשב"י? אלא, שזהו דרכי שמים שהכל לפי דרגת הדור.

גם ידוע, שהשדים שקרנים הם ויכולים להופיע ולהציג את עצמם בדמות משהו מסויים ולהגיד אני הוא פלוני, וכידוע זה מהגמ' בגיטין שמלך השדים סילק את שלמה מכסאו וישב במקומו כאילו הוא שלמה עצמו במשך תקופה ארוכה, ובאמת לא הורגש רק עד שחכמים בדקו ודרשו היטב ומצאו איזה סימנים ורק אז נתוודע.

וידוע מעשה שהיה אצל הרב שמעון אגסי זצ"ל שהיה מגדולי חכמי בבל לפני מאה שנה, שהביאו לפניו ילד בגיל 12 שאומר שאלוהי הנביא מתגלה אליו בכל יום, ותיאר איך שהיה נראה עם בגדי לבן וזקן לבן ארוך, והיה שם רגלים לדבר שאכן אינו משקר. והיה לפלא, היתכן ילד בגיל 12 יזכה לגילוי אליהו כל יום? אמר ר' שמעון לילד, שבפעם הבאה כאשר יופיע, תאמר בפין את אשר אומר אליך, ואז נראה מה יהיה. תגי' "א-לֵהָיָא דִּי שְׁמַיָא וְאַרְקָא לָא עֲבָדוּ יֵאֲבָדוּ מְאַרְעָא וּמִן תַּחֲוֹת שְׁמַיָא אֱלֹהִי" (ירמיהו י"א) (כלומר: שאם אין בכוחו לברא שמים וארץ, יאבד). ואכן למחרת כאשר הופיע שוב, הנה רק הוציא הילד אימרה זו מפיו נסתלק מיד, ושוב לא חזר. ואז א"ל ר' שמעון היה זה שד!

רבותי, יתכן שהיה כאן מעשה הצלה, אך לא היה זה רחל אמנו כי למפקד עם כל ציור החיים החילוניים שלו לא מגיעה רחל אמנו! והיה זה לכל היותר "שין דלת" שהתחפש!

[וזאת צריכים אנו להודיע כי אין הכוונה כאן לאמת שאכן כך היה מעשה, כי אין זה ענייננו ואנו לא נכנסים לזה האם כן היה או לא היה. וכל הכוונה כאן אינה אלא להוקיע את הניגון של "מאבימלך נתעברה שרה" המתנגן כאן בתוך הציבור! ה"כל הכבוד לצה"ל והייליו ש"רחל אמנו" הצילתם", ואת הטרפיות הזו באנו לבקר! ולגופו של ענין, אם שייך שם גילויים של השגחה פרטית בחוש, כבר נתבאר בתוך הדברים] וכל זה נובע מאותה הרגשת שפלות של "ונהי בעינינו כחגבים" כי הרי הם עומדים בראש. אבל מה האמת, בודאי, אבל אין זה אלא "וישם את השפחות וילדיהן ראשונה"! זהו זה ותו לא מיד... בשביל קרב הם טובים, **ולא יותר!**

הנה בפרשה ב' דק"ש מדובר על שכר ועונש "והיה אם שמע וכו' השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם וכו' ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה, ואבדתם מעל הארץ הטובה וכו'", והק' המפרשים, מדוע עדיין נקראת 'הארץ הטובה' אחר שחל בה הקללה הקודמת שאין בה מטר ויבול, ואיזה עוד טוב נשאר כאן עוד? ותיצרו שזה גופא

נדבת הרב יעקב אנגל וב"ב שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעונם בנישואי בתם תחי' עב"ג הבה"ח ישראל מאיר ריינר הי"ו בשעטו"מ.
יה"ר שיעלה הזיווג יפה יפה, לתפארת כרם בית ישראל, ויתברכו בכל מיילי דמיטב ברו"ג
עקב המצב השורר בארץ חל שינוי במיקום החתונה, ותתקיים א"ה ביום חמישי י"א חשוון
באולם 'נאות השמחה' רח' נתיבות המשפט 111
מודיעין עלית

"שצונו להאמין יראתו יתעלה"

ובהכרח שבסוף יסתדרו העניינים בצורה כלשהי והעולם לא ייחרב.

והנה לשון הפסוק (ישעיה נ"ד, ט): "כי מי נח זאת לי", המבול נקרא על שם נח, הוא גרם לבוא המבול משום שלא התפלל על בני דורו. ולמה באמת הוא לא התפלל? ניתן לפרש, משום שחשב שהתפילה לא תועיל, אך לפי המתבאר נח לא התפלל משום שלא חשב שהפורענות אכן תגיע.

כאשר אליהו הנביא הודיע למרדכי הצדיק שכתוב וחתום אצל הקב"ה 'להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים', אם מרדכי היה אומר: 'הקב"ה הוא רב חסד, לא יתכן שיעשה כדבר הזה', אם הוא לא היה מאמין שגזירת הכליה עלולה להתממש, ושלא יישאר יהודי אחד בעולם ותתבטל כל הברית עם האבות, וכתוצאה מכך לא היה הופך עולמות בתפילה - רח"ל הגזירה היתה מתקיימת! אבל מרדכי האמין שהדבר יתכן, אף שלא הבין זאת בשכלו, והוא הפך עולמות לבטל את הגזירה.

מה שאין כן נח, הוא לא ידע ולא האמין שדרכי שמים כה נסתרים ונעלמים, הן חסדו ית' והן גבורתו ית' אין אתנו יודע, איננו מבינים כלום, ואם הקב"ה אמר שיביא מבול ויחריב את כל העולם כולו - כך יהיה, אע"פ שהדבר נוגד את כל מה שהיה ידוע לנו עד היום על הקב"ה.

"עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה"

מי שכן האמין בקב"ה, אף כשראה את מידת הדין שולטת בעולם, היה אברהם אבינו.

נאמר: "כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה" (בראשית כ"ב, ב). ולכאורה, מה פשר הדברים? וכי עד עכשיו לא ידע הקב"ה שאברהם אבינו ירא אלקים?

התירוץ הוא, משום שיראת שמים היא דבר שאינו מובן לאדם, ואעפ"כ על האדם להאמין גם כאן, וזוהי מצות עשה!

הרמב"ם בספר המצוות (מ"ע ד), לאחר שמביא את מצות האמונה ומצות אהבת ה', הוא מביא את מצות היראה, בזה הלשון: "והמצוה הרביעית היא, שצונו להאמין יראתו יתעלה ולהפחד ממנו".

כי אצל יהודים מאמינים, הבעיה איננה לפחד מפני הקב"ה, הבעיה היא "להאמין יראתו יתעלה", להאמין שהקב"ה עשוי לקיים בפועל את כל התוכחות, היסורים והעונשים הכתובים בתורה. אם באמת היינו מאמינים בכל זה - היינו מפחדים. הבעיה שהיא שבאיזושהי נקודה אנחנו לא מאמינים שיתכן דבר כזה, וזו המצוה "להאמין יראתו יתעלה", להאמין שהדברים הכתובים בתורה הם אמת ויציב, והם יהיו!

כאשר ציוה הקב"ה על אברהם אבינו ללכת לשחוט את בנו, היה זה ציווי נגד השכל, נגד כל גדרי התורה. הרי אברהם אבינו קיים את כל התורה כולה מתוך הבנה, וציווי זה היה נגד כל מה שהיה ידוע לו על הקב"ה. ובכל זאת אברהם אבינו הלך לשחוט את בנו, ופירוש הדבר שהגיע למסקנה שכל מה שהבין וידע עד היום על הקב"ה - אין לו משמעות, ועליו להאמין שכל דברי הקב"ה אמת. לכן, "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה" - כעת הנך מסוגל להבין גם את

נח היה "מקטני אמנה"

"ויבא נח וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׁי בְנָיו אִתּוֹ אֶל הַתֵּבָה מִפְּנֵי מִי הַמַּבּוּל" (בראשית ז', ז). 'אף נח מקטני אמנה היה, מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול, ולא נכנס לתיבה עד שדחקהו המים' (רש"י).

בעלי המוסר כבר עמדו על התמיהה, הכיצד יעלה על הדעת שנח היה "מקטני אמנה", כביכול לא האמין שעומד לבוא מבול לעולם, והרי במשך מאה ועשרים שנה הוא בנה תיבה, ועתה כבר רואה הוא את הגשם מתחיל לרדת, ועדיין הוא בשלו: 'לא, יהיה בסדר'... עד שלבסוף נדחק ע"י המים לתוך התיבה. הלא דבר פלא הוא!

על שאלה זו, נאמרו כמה וכמה תירוצים על דרך המוסר, ולדעתי התירוץ הפשוט כך הוא: עצם זה שנח לא האמין שיהיה מבול, בפשטות היה בו חסרון בשלימות האמונה. אך יתכן שנח פשוט לא הבין את הנהגת הקב"ה. ידע נח שהקב"ה גזר שיהיה מבול, אבל יחד עם זאת הוא גם ידע שהקב"ה הוא א-ל רחום וחנון, אך אפים ונחם על הרעה. ברור היה לו, אפוא, שברגע האחרון הקב"ה יקרע את הגזירה.

כמו בדורם של מרדכי והמן, שכבר היה כתוב וחתום בשמים להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, וברגע האחרון ארע נס והכל התהפך לטובה - כך היה גם הלך מחשבתו של נח. הוא ודאי ידע שנגזרה גזירה, הקב"ה קבע שיהיה מבול, ומחמת כך נח בנה את התיבה. הכל נכון. אלא, שכל הזמן הוא חי עם הרגשה שבסופו של דבר המבול לא יבוא. בסוף תתגבר המידה העליונה של חסד ושל רחמים אצל הקב"ה, וברגע האחרון יתרחש נס גדול והכל יסתדר לטובה. עד הרגע האחרון, גם כשראה את המים מתחילים לרדת, הוא אמר: 'הקב"ה הוא רב חסד, ובסוף המבול לא יבוא!'

כך נראה יהודי שהוא "מקטני אמנה".

מידת הדין - למעלה מהשגת השכל

נבאר את העניין מעט יותר באריכות. אמונה שייכת תמיד רק בדבר שאדם אינו מבין אותו, דבר שהוא למעלה משכלו.

ידוע שהרב מברסק זצ"ל נשאל פעם, איך נקיים את מצות האמונה לעתיד לבוא כשהכל יהיה ברור, כמו שנאמר: "כי מלאה הארץ דעה את ה'" (ישעיה י"א, ט), וענה הרב זצ"ל, שאמנם נבין הרבה יותר ממה שמבינים כיום, אך עדיין יישאר חלק שיהיה מעל השגת שכלנו, ושם יהיה מקום לאמונה.

אחד מהדברים שאינם מובנים לאדם, זו מידת הדין. הרי הקב"ה הוא א-ל רחום וחנון, כביכול החסד של הקב"ה הוא אינסופי, ואיך יתכן שיעניש אדם על מעשיו הרעים?! ובאמת גם בעולמנו, כשמתגלה לעין כל מידת הדין, כשרואים פורענויות, יסורים, חורבנות, שואה - מתחילים להקשות קושיות, וכאן יש להפעיל את כח האמונה, כי זוהי נקודה שאדם אינו מבין בשכלו.

זו היתה, אפוא, טעותו של נח. הוא סבר שכביכול לא יתכן שהקב"ה יעשה כזה דבר לא מובן, להחריב עולם שלם,

עניין היראה, לדעת שגם העונשים הכתובים בתורה, אף אם איננו מבינים אותם - הכל יתקיים.

ובאמת, הקב"ה לא רצה שאברהם ישחט את יצחק. כך למדו חז"ל (ב"ר פנ"ו, ה') מהפסוק "לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי" (ירמיה י"ט, ה'): "אמר רב אחא: התחיל אברהם תמה, אתמול אמרת 'כי ביצחק יקרא לך זרע', חזרת ואמרת 'קח נא את בנך', ועכשיו את אמר לי 'אל תשלח ידך אל הנער'? אתמהא! אמר לו הקב"ה: אברהם, לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה. כשאמרת לך קח נא את בנך' לא אמרתי 'שחטה' אלא 'והעלהו', לשם חיבה אמרתי לך, אסיקתיה וקיימת דברי, ועתה אחתיניה, הדא הוא דכתיב: 'ולא עלתה על לבי' - זה יצחק".

אם נח היה מאמין שיהיה מבול, היה מרעיש עולמות בתפילה, ואז לא היה מבול. אבל הוא חשב: לא יתכן שיהיה מבול! ומחמת שלא התפלל - המבול הגיע.

בחירה לטוב ולרע - עד הסוף!

דברים אלו נוגעים לכל אחד מאתנו.

אחת הבעיות הגדולות שלנו היא, שאיננו מאמינים באופן מוחלט בכל מערכת העונשים הכתובה בתורה, איננו מקיימים בשלימות את אותה מצות עשה שמנה הרמב"ם "להאמין יראתו יתעלה". חסרה לנו יראת העונש.

הנושא שאנו עוסקים בו כעת איננו העונש, אלא הסכנות האורבות לנו בעולם בו אנו חיים. באיזושהי נקודה אנחנו לא מאמינים, ממילא לא נזהרים די הצורך!

אחד היסודות הגדולים שבתורה, הוא כח הבחירה שיש לאדם. בעצם, כח זה הוא המבדיל את האדם מהבהמה. האפשרות לבחור - היא זו שעושה את האדם לאדם.

והנה בפשטות מבינים, שבחירה פירושה שלאדם יש את הברירה לעשות מה שהוא רוצה. לדוגמא: אדם יושב ליד הגמרא, יש לו את הברירה האם ללמוד או לא ללמוד. זהו המובן הפשוט של בחירה, והדברים אמת לאמיתם.

אלא, שבתוך היסוד של בחירה מונח חלק נוסף. לדוגמא: אם אומרים לאדם, באפשרותך ללכת ימינה או שמאלה, אולם רק למרחק שני ס"מ. ימינה שני ס"מ ושמאלה שני ס"מ - היכן כאן כח הבחירה שלו? הרי בין אם ילך ימינה ובין אם ילך שמאלה הוא נשאר באותו מקום. בחירה אמיתית היא כשנותנים לאדם את האפשרות ללכת ימינה עד סוף העולם או שמאלה עד סוף העולם.

אם כן, כשלאדם יש בחירה, פירוש הדבר שבאפשרותו לבחור גם במוות! כל יהודי יכול לקיים את כל העולם כולו, להיות כמו 'חפץ חיים' אשר האיר את העולם כולו בתורתו ובחכמתו, ולחילופין כל יהודי יכול להחריב עולמות עד היסוד!

זהו אחד מיסודות הבחירה, שעומדים לפנינו שני צדדים קוטביים; האחד - גיהנם, והשני - גן עדן. יהודי לא רק יכול לבחור ללמוד או לא ללמוד, אלא בכוחו לבחור לעשות מעשים נשגבים לצד הטוב, ובכוחו גם לבחור לעשות מעשים נשגבים לצד הרע. זוהי בחירה אמיתית.

כאן, באיזושהי נקודה איננו מאמינים. לא מקנן באדם הפחד והחשש שמא בבוקר אחד יקום והנה הוא רשע מרושע, מחריב עולמות. נראה לו שלא יתכן כדבר הזה!

בדרך מליצה, הרי כבר אמר ר' ישראל סלנטר זצ"ל: העולם חושב שיש 'חברת מתים' ['חבר'ה שטראבערס'].
[המשך בעמ' 17]

כמו שיש חברת משניות, חברת 'עין יעקב' - כך ישנה חברה מסויימת של מתים. קבוצת אנשים שמתאספים יחד ומחליטים שהם מתים... אבל אני - כך חושב אותו 'חכם' - הרי לא שילמתי דמי מנוי לחברה הזו, אני חי כבר חמשים שנה ואף פעם לא הצטרפתי אליהם, ממילא המוות אינו נוגע אלי כלל... אבל זה לא כך. לא קיים בעולם המושג 'חברת מתים'; כל יהודי ימות, גם אם אינו משתייך לאותה 'חברה'...

וכעין זה, 'העולם' חושב שישנה 'חברת רשעים', קבוצת אנשים, כדוגמת השכן הרע שהוא שעושה לי צרות כל יום, שהתאספו יחד והחליטו להיות רשעים. ישנה חברה כזו, אבל אני לא שייך לה! לא יתכן שאני, יהודי שומר תורה ומצוות, אקום מחר בבוקר, ולפתע אמצא את עצמי עוכר ישראל! עד עכשיו לא הייתי כזה, ומה פתאום שאהיה כך ביום מן הימים!?

אך האמת היא שזה אחד מיסודות הבחירה - כל ימיו, אדם עומד על פרשת דרכים!

כשחושבים על כך, הדברים מפחידים ומפליאים, נשגבים מהבנתנו! יתכן שבחור ישיבה, או אברך, כבר חי שמונה-עשרה או עשרים, או שלושים ואף ארבעים שנה בעולם, והוא בחור טוב, אברך טוב, מתמיד - ולפתע פתאום יהפוך להיות רשע גמור רח"ל! באיזושהי נקודה, אנחנו לא מסוגלים להאמין בזה.

כל אחד חושב לעצמו: הרי אני כל כך אוהב את השי"ת [ובאמת זה כך. הוא עבר לא מזמן את הימים הנוראים, התעלה למדרגות עליונות], לא יתכן שפתאום אתהפך, חלילה, לצד השני. לא מאמינים באפשרות כזו. המחשבה הזו נוגדת את כל המערכת החיים שלנו. הרי סוף כל סוף הננו יהודים טובים, יושבים ולומדים, מקיימים מצוות. משום כך איננו מפחדים, איננו חוששים, וממילא גם לא נזהרים ולא מתפללים על כך.

וכאן טמונה הנפילה הגדולה של רבים מאתנו, כי אם אדם היה מאמין באפשרות הזו - היה נזהר, היה גועש ורועש בתפילה, ובמקביל עושה את כל המאמצים לברוח מפני היצר המנסה להכשילו.

כוחו של יחיד לחולל מהפכות

אני עצמי במשך חיי זכיתי לראות זאת. הייתי בישיבות וראיתי בחורים צעירים בני שמונה-עשרה שהחריבו ישיבות שלימות! בחור אחד יכול להכניס בתוך הישיבה רוח של בטלה, של קלות ראש. בחור אחד, בפרט אם הוא בחור טוב, מסוגל להחדיר לתוך הישיבה מוסכמה שה'סדר' לא חייב להתחיל בדיוק בשעה תשע, מספיק שיתחיל בתשע ורבע...

או לפעמים הנהלת הישיבה מחליטה שה'סדר' נגמר בשבע, ובחור מחליט שייגמר בחמישה לשבע, והוא גורר אחריו את כל הישיבה. בגללו, באופן קבוע מתרוקן בית המדרש חמש דקות לפני הזמן. כך גם בנוגע לביטול תורה, זלזול בלימוד המוסר או דיבורים בטלים בשעת האוכל. בחור אחד יכול לקלקל ישיבה שלימה!

והוא הדין לצד הטוב. אין לשער את כמות שעות הלימוד, את הגדלות והיראת שמים שבחור אחד מסוגל להכניס לתוך ישיבה! לפעמים בחור אחד עם חשק, ממשך את ה'סדר' בלילה מעשר וחצי עד אחת עשרה. חבריו רואים זאת וגם הם ממשיכים ללמוד חצי שעה נוספת, וכך משתרש בישיבה שה'סדר' מסתיים באחת-עשרה. [המשך בעמ' 17]

בדברי הרמב"ם 'מצות עשה לזעוק לפני ה' בכל עת צרה גדולה

שלא תבוא על הציבור'

נוסף שיש מצווה בשעת הצרה לזעוק לד', וכמו שמבואר מלשון הרמב"ם שכתב כמה פעמים שיש ב' חלקים הזעקה והתרועה, והא מנלן שיש בפסוק הזה ענין נוסף להתפלל ולזעוק לד'. וכן צריך לפרש מקור הרמב"ם בש"ס לדבר זה.

וכן ברמב"ם בספר המצוות עשה נ"ט במצוות תקיעת חצוצרות כתב וזה לשונו: "וכן אנחנו מצווים לתקוע בחצוצרות בעיתות הצורך והצרות כשנצעק לפני ד' יתעלה והוא אמרו כי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם וגו'", ומבואר שבמצווה של תקיעה בחצוצרות כלול ענין הצעקה והתפילה לד' בעת הצרות. וזה צריך פירוש וביאור וכנ"ל.

ובדברי הרמב"ן (בהשגות בסהמ"צ מצוה ה') מבואר נמי שמצדד יחד התקיעה בחצוצרות עם הזעקה בתפילה, עיי"ש בדבריו שדן על מה קאי הקרא ד'ולעבדו', ובתוך דבריו כתב וז"ל "או לומר שמכלל העבודה שנלמד תורה ושנתפלל אליו בעת הצרות ותהי"נה עינינו ולבנו אליו לבדו כעניי עבדים וכו', וזה כעניין הכתוב "וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם וגו'" והיא מצוה על כל צרה וצרה שתבוא על הציבור לצעוק לפניו בתפילה ובתרועה, עכ"ל. הרי שכרך נמי יחדיו את התפילה עם התרועה, אמנם שהרמב"ן נחית נמי לקרא ד'ולעבדו', והרמב"ם מביא זאת בתוך המצוה של תקיעת חצוצרות לבד.

מקור לדין תפילה בשעת צרה

והנה מקודם יש להביא בזה מקור לעצם ענין התפילה בעת צרה מהמסנה בתענית טו. שיש שם סדר שלם של תפילות מיוחדות בתענית בעת עצירת גשמים, ומוסיפים שם ברכות בתפילה וכו', וזה יחד עם התקיעות וכמפורש שם במשנה, וכל זה הוא משום שעצירת גשמים הוא עת צרה ויש בזה דין תפילה ותענית שיש בעת צרה, ומבואר שבעת צרה יש גם ענין מיוחד של תפילה וזעקה לד', אך עדיין לא נתפרש בזה אם הוא מן התורה או מדרבנן, וצ"ע מה מקור דברי הרמב"ם שהוא מה"ת. וגם צ"ע מהו המקור בפסוק לזה וכמו ששאלנו בריש הדברים.

ועמד בזה בספר מעשה רוקח, וכתב דבדוחק יש ליישב ע"פ מה שכתב הרמב"ם שענין התקיעה בחצוצרות והזעקה לד' הוא מדרכי התשובה שעל ידי זה ידעו שמד' הוא ומחמת מעשיהם הרעים וישובו בתשובה, וא"כ מבואר שענין המצווה הוא לעורר לתשובה, וא"כ כל מה שהוא מעורר התשובה נכלל במצווה זו, ועל כן אף שבפסוק מוזכר רק חצוצרות מ"מ גם הזעקה היא מה"ת כי גם זה הוא גורם לתשובה וכל הגורם לתשובה בכלל מצווה זו.

וכתב שם עוד ולפי"ז גם התענית הוא מן התורה שהרי הוא מעורר לתשובה גם כן (כמבואר ברמב"ם בפה מתעניות לגבי תענית ציבור), ומש"כ הרמב"ם שהוא מדברי סופרים כוונתו דאינו מפורש בתורה ולהכי קרי ליה דברי סופרים אבל הוא מה"ת. וכמו שהרמב"ם קורא לקידושי כסף דברי סופרים כי אינם מפורשים בתורה אע"פ שהם מן התורה, עכ"ד.

אך צ"ע דלפי"ז מדוע הזעקה והתענית חלוקים בדברי הרמב"ם, שבזעקה הוא לא כותב שהוא מד"ס אלא

ראשית דבר, הנה אמרנו עתה את המזמור "מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' וגו'", ומבואר דשבת קודש הוא זמן מיוחד של הודאה להשי"ת, וכמה עלינו להודות לבורא עולם על כל הניסים שעשה עימנו אשר אין צורך לפרטם לציבור שיושב כאן, [ואי"ז כמובן סתירה כלל לצער שפקד את עמ"י בכלל, ואת קהילתינו בפרט, על נפשות יקרות שעלו בסערה השמימה הי"ד, ומשפטי ה' אמת צדקו יחדיו], ונבקש מה' ית' שעד הנה עזרנו רחמיך ולא עזבנו חסדיך ואל תטשינו ה' אלוקינו לנצח.

הנה בתורה הקדושה ניתנו לנו מצוות ודרכי הנהגה לכל זמן ולכל מצב, בראש השנה יש הלכות שופר ובסוכות יש הלכות לולב והלכות סוכה, וגם בעת הזו אשר אנו בארץ ישראל נמצאים בעת צרה יש בתורה הקדושה את ההנהגה הנכונה בזמן ובמצב כזה, ונבוא לברר הדברים בעזה"י על פי דברי הרמב"ם בריש הלכות תעניות.

דברי הרמב"ם על ההנהגה בשעת צרה

כתב הרמב"ם בפ"א מהלכות תעניות וזה לשונו: מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הציבור, שנאמר "על הצר הצורך אתכם והריעותם בחצוצרות", כלומר כל דבר שייצר לכם כגון בצורת ודבר וארבה וכיוצא בהן זעקו עליהן והריעו.

ובהלכה ב' כתב: ודבר זה מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן ככתוב עוונותיכם הטו וגו', וזהו שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם.

ובהלכה ג': אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקריה הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה והלכתם עמי בקרי והלכתי עימכם בחמת קרי, כלומר שאביא עליכם צרה כדי שתשובו אם תאמרו שהוא קרי אוסיף לכם חמת אותו קרי.

ובהלכה ד': ומדברי סופרים להתענות על כל צרה שתבוא על הציבור עד שירוחמו מן השמים ובימי התעניות האלו זועקין בתפילות ומתחננים ומריעין בחצוצרות וכו', עכ"ל. **והמשנה ברורה הביא כל דברי הרמב"ם ככתבם וכלשונם בריש סי' תקע"ו ע"ש.**

והנה יסוד הענין הוא בפסוק בפרשת בהעלותך (במדבר י' ט') דכתיב: "וכי תבואו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ד' אלוקיכם ונושעתם מאויביכם", ובספרי שם יליף רבי עקיבא שלא רק במלחמה נאמר דין תקיעה בחצוצרות אלא בכל צרה כשידפון וירקון וכדומה, וזהו המקור לפסק הרמב"ם שבכל צרה נאמר דין זה. [ועיי"ש בספרי שיש דעה שמצווה זו נאמרה רק במלחמת גוג ומגוג ופליג על ר' עקיבא].

שיטת הרמב"ם שיש מצות זעקה אל ה' בשעת צרה

ואמנם יש לעמוד בדברי הרמב"ם, דבקרא כתיב את המצווה להריע בחצוצרות, אך בדברי הרמב"ם מבואר ענין

חיוב תשובה בעת צרה

ובעיקר דברי הרמב"ם יל"ע, שהרי הרמב"ם מבאר שכל המצווה הזו לזעוק ולתקוע בחצוצרות מדרכי התשובה הוא שעל ידי זה יכירו ויבינו שמחמת מעשיהם הרעים הוא וכו', וא"כ יש להבין למה אין חיוב בתורה לעשות תשובה בעת צרה (כמו שחייבה התורה ביום הכיפורים לעשות תשובה ככתוב לפני ד' תטהרו). ומהו הענין לצוות על הדברים הללו ולא לצוות לעשות התשובה עצמה.

ונראה בביאור הענין בס"ד, שהנה מצאנו ב' סוגי תשובה, יש תשובה שהיא עשיית כל הדברים הנצרכים בכדי לכפר על החטא שעשה והם חרטה ווידוי ועזיבת החטא, אך יש תשובה שאין בה כפרה לחטא לשעבר אלא שהאדם שב באמת אל ד' ומקבל עליו את מלכותו. ומעין מה שייסדו רבותינו בענין התשובה שבראש השנה, שמחד גיסא הוא מעשרת ימי תשובה ומאיך אין להזכיר בו חטאים ולא מתוודים. והא כיצד, וביארו בזה שהתשובה בר"ה היא תשובה שהאדם שב אל ד' ומקבל עול מלכות שמים על עצמו שזהו ענין ר"ה, ורק אחרי כן בשאר עשיית אנו עוסקים בתשובה גמורה על כל חלקיה בכדי לכפר ולמרק את החטאים דלשעבר.

צורת ואופני התשובה בעת צרה

ומעתה נראה² שמחסד ה' יתברך ומרחמיו עלינו אין הציווי תשובה בשעת צרה בשביל לסלק הצרות מעלינו לעשות תשובה שלימה בכדי לכפר על החטאים שעשינו, וסגי בתשובה של קרבת ה' וקבלת עול מלכותו עלינו, ובה אנו מבינים שהכל בא מה' על מעשינו הרעים ונזכרים בחובתינו לקיים התורה המצוות כדבעי ומקבלים את מלכות ה' עלינו מחדש, ובכדי להגיע לזה סגי בעצם התפילה והזעקה שנכלל בזה ההבנה שכל הצרות באו מה' בגלל מעשינו הרעים ואינו במקרה ח"ו, ועל ידי זה ממילא אנו שבים מדרך זו ורוצים ומקבלים עלינו את מלכותו יתברך, ולכן אין כאן חיוב נוסף לעשות תשובה גמורה כי זה לא הצריך הקב"ה בכדי להסיר הצרה.

[ועיין בר"מ במו"נ הנ"ל שכתב בתו"ד 'ומבואר הוא שהתשובה ג"כ מזה הכלל ר"ל מן הדעות אשר לא יסודר מציאות אנשי התורה אלא בהאמין אותם וכו' ע"ש, ומבואר מזה נמי דענין התשובה האמורה כאן היא בעיקר ההכרה בדעת האדם על ייחוד ה'].³ ואמנם ודאי שתכלית הענין לבוא מתוך זה לתשובה גמורה כמו שכתב הרמב"ם בפ"ד ה"ב שבתעניות על הגשמים 'מעמידין ביניהן זקן וחכם ואומר לפנייהם דברי כיבושין כפי כוחו עד שיכניע ליבם וישובו בתשובה גמורה', אך אין זה מעיקר המ"ע של 'לזעוק ולהריע', וכמו שנת.

האם נוהגת המצוה לזעוק בעת צרה כשאין חצוצרות

והנה לענין הלכה אכתי יש לעיין לדעת הרמב"ם אם נוהג בזמנינו עיקר המצוות עשה דאורייתא לזעוק אל ה' בתפילה בעת צרה, ואפרש שיחתי; שהנה כאמור לעיל כרך הרמב"ם יחדיו את חיוב הזעקה בתפילה יחד עם המצוה לתקוע בחצוצרות, ואם כן יש לעיין באופן שאין תוקעין בחצוצרות האם נשאר עכ"פ החיוב לזעוק בתפילה, או דלמא שיסוד דינם אחד הוא, וכלשון הרמב"ם 'לזעוק ולהריע בחצוצרות', וכשליכא חצוצרות שמא אין חייבים נמי

מה"ת והביא זאת בהלכה א' עם החצוצרות, ואילו התענית הובא רק בהלכה ד' וכתב שהוא מדברי סופרים, והרי שניהם אינם מפורשים בתורה אלא רק הם נלמדים מהא דדרכי התשובה הן ועל כן הם נכללים במצווה וא"כ למה חילק ביניהם הרמב"ם.

עוד צ"ע בדברי הרמב"ם שבריש הל' תעניות במנין המצוות כתב "מצוות עשה אחת והיא לזעוק לפני ד' בכל עת צרה גדולה שלא תבוא על הציבור", ובזה הרמב"ם מזכיר רק את הזעקה ולא את התרועה בחצוצרות, וזה ודאי אומר דרשני איך נהפך העיקר לטפל והטפל לעיקר. [וכע"ז צ"ב בלשון הרמב"ם בסה"מ שהובא לעיל שכתב "לתקוע בחצוצרות וכו' כשנצעק לפני ד' יתעלה" ומבואר שהחצוצרות טפלים לצעקה וצ"ב].

הרמב"ם סבר שהתקיעה בחצוצרות ביסודה היא מעשה תפילה

ואשר יראה בזה בס"ד [ויסוד הדברים מטו ביה משמיה דמרן הגר"ז זצ"ל],¹ שהרמב"ם פירש את ענין התקיעה בחצוצרות שאין עניינו מעשה תקיעה בעלמא אלא הוא בעצמו מעשה תפילה וזעקה, ויסוד המצווה הוא להתפלל ולזעוק לד' ע"י התקיעה שהוא מעשה זעקה, ומזה למד הרמב"ם שודאי כיון שענין המצווה הוא הזעקה אז יש גם בתוך זה מצווה להתפלל ולזעוק לד' בפה, שהכל הוא ענין אחד של זעקה ותפילה בעת צרה הן בפה והן ע"י מעשה תקיעה בחצוצרות. וזהו שבמנין המצוות כתב רק לזעוק אל ד' כי גם התקיעה בחצוצרות הוא זעקה לד' ורק הוא ע"י המעשה של התקיעה, [והראוני שכן הוא לשון הרמב"ם במו"נ (ח"ג פל"ו) 'וכן המצוה אשר ציונו לזעוק אליו בעת צרה ר"ל והרעותם בחצוצרות, ואח"כ כתב שם 'וכן ציונו להתפלל אליו ולהתחנן לו ולזעוק לפניו בעת צרה', ע"ש] וכן הוא לשון הרמב"ן הנ"ל 'לזעוק לפניו בתפילה ובתרועה'.

ויסוד לזה [אשר לכאורה הוא חידוש גדול, שבפשט המצוה של תקיעת חצוצרות מונח ענין תפילה וזעקה לפני ה'] יש להביא מגמ' ראש השנה כ"ו ב' שדנה הגמ' שם אם עדיף לתקוע בראש השנה ובתעניות בשופר כפוף או בשל יעל פשוט, דמר סבר בראש השנה כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי וביהכ"פ כמה דפשיט איניש דעתיה טפי מעלי ובתעניות כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי, ופירש רש"י "כמה דכייף איניש בתפילתו פניו כבושין לארץ טפי עדיף וכו' הלכך בר"ה דלתפילה ולהזכיר עקידת יצחק בא בעינן כפופין. ויובלות שהן לקרוא דרור בעינן פשוטין". "כמה דפשיט טפי עדיף משום נשא לבבנו אל כפיים וכו'", ומבואר בזה שתקיעה בשופר בר"ה והתקיעה בתעניות הם מעשה תפילה, ועל כן יש בזה צורות מיוחדות של תפילה, וזה כמשנ"ת להדיא. ועל פי זה י"ל כהנ"ל, שמזה ילפינן חובת זעקה ותפילה בפה בעת צרה. [ואכן לפי"ז יל"ע דגם בר"ה יהיה חיוב של תפילה בפה כיון שזהו ענין השופר וכמו שלגבי עת צרה יש מצוות זעקה מחמת שזהו ענין התקיעה בחצוצרות, ובאמת לשיטת רש"י אמירת מלכויות זכרונות ושופרות היא מה"ת ואכמ"ל].

1. ע"י בס' 'מאורי שערים' פניני הלכה סי' י"א.

2. ויסוד הדברים איתא בספר 'תורת אברהם' (עמ' 46) להג"א גרודז'נסקי זצ"ל ה"ד, ועי' בס' 'דליות יחזקאל' להגר"י סרנא זצ"ל (מאמר הזעקה אל ה').
3. הנה מש"כ לדמות לראש השנה י"ל שאינו רק משל דמיון בעלמא, אלא יסוד אחד להן, דיעינן במשנה בתענית שם כמה שמוסיפין בתפילה בתעניות על הגשמים ואיתא במשנה 'מוסיף עליהן עוד שש ואלו הן זכרונות ושופרות, וכתב רש"י זכרונות ושופרות, כל הפסוקים שאומרים בר"ה, ע"ש. ומבואר דבימי התעניות על הצרות אומרים סדר תפילה בדומה לר"ה, "ול שלא אומרים מלכויות, י"ל שענין המלכויות כלול בעיקר הבקשות המיוחדות שתקנו שם שמבטאים בזה קבלת עול מלכותו עלינו, וכדברי הרמב"ם דידן הנ"ל שזעקים בתפילה וע"ז ידעו הכל שבגלל מעשיהם וכו', ואין לך 'מלכויות' גדול מזה, ודו"ק. ועיין בכלי יקר בהעלותך י' י'.

חובת היחיד לזעוק על צרתו

והנה הרמב"ם בהלכה ט' כתב "שכשם שהציבור מתענים על צרתם כך היחיד מתענה על צרתו כיצד הרי שהיה לו חולה וכו' יש לו להתענות עליו ולבקש רחמים בתפילתו", ע"ש. הרי שסובר הרמב"ם שאף ביחיד יש עליו חיוב להתענות ולבקש בתפילה ואף בלא תקיעת חצוצרות, וע"ש במגיד משנה מה שכתב בזה. ובאמת יש לעיין מה המקור להך חיובא אם נלמד מהמצות עשה לזעוק בצרת הציבור וה"נ היחיד הוי בכלל מצוה זו ואף בלא חצוצרות, או"ד שהוא רק חיוב מדברי קבלה [עיין בס' בני בנימין (הובא בליקוטים שבמהדורת ר"ש פרנקל) שכתב שמצינו כן אצל דוד המע"ה שהתענה כשהיה בנו חולה]. וממה שפתח הרמב"ם לענין יחיד מהחיוב להתענות וכלל בזה בקשת רחמים, משמע שאין זה בכלל המצות עשה ד'לזעוק אל ה' האמור בציבור. אבל עכ"פ מבואר ברמב"ם דאיכא חיובא בזה, וכ"ש בצרה הבאה על הציבור שיש חיוב להתפלל ולזעוק אל ה' אף בלא חצוצרות.

והעולה מכל הדברים, דחובתנו בימים אלו לזעוק אל ה' ולהתעורר לחזור לאמת הידועה לנו תמיד אף שלפעמים נשכחת מאיתנו בהבלי הזמן, ולהשריש בליבנו שכל מעשינו ומקרינו אין בהם טבע ומנהגו של עולם כלל, וה' הוא צורנו וגואלנו, והוא בעל הכוחות כולם בכל עת ובכל זמן, ולשוב אל ה' בתשובה שלימה, ונזכה על ידי זה לישועה גדולה בקרוב, ולביאת משיח צדקנו בב"א.

שצונו להאמין יראתו יתעלה - המשך מעמ' 14

אדם לומר: בשבילי נברא העולם, להאמין שכל אחד ואחד מאתנו יכול לבנות עולמות ולהחריבם.

באותה מידה ש"חייב אדם לאמר מתי יגיעו מעשי כמעשה אברהם יצחק ויעקב" (ילקוט"ש ואתחנן רמז תת"ל), כך על האדם להיזהר שלא יהיה חלילה כבלעם הרשע, פורץ גדרי עולם.

נמצאים אנו בתחילת ה'זמן'. היום ב"ה אין ביטול תורה בבית המדרש, כולם לומדים בהתמדה. השאלה מה קורה בהמשך. פעמים רבות בחודשים כסלו וטבת אורת ההתמדה בישיבה משתנה, נחלשת, והגורמים לכך הם יחידים מבני הישיבה. ראיתי זאת במו עיני. ועל כל אחד מאתנו לפחד שלא הוא יהיה זה שיגרור, חלילה, לאותו רפיון.

אם כל אחד ואחד ידע שבכוחו להחזיק את ההתמדה הזו עד סוף ה'זמן', ויתפלל על כך - הרי שזכות הרבים תהיה תלויה בו ויזכה לסייעתא דשמיא בדרך עלייתו בתורה ויראת שמים!

לזעוק בתפילה בלבד, [ולדברי הרמב"ן הנ"ל להצד שכתב דהוי בכלל המצוה ד'ולעובדו', י"ל שהוי חיוב תפילה בפנ"ע בשעת הצרות ואף בלא חצוצרות].

והנה אף אם ננקוט דהזעקה בתפילה בעיא חצוצרות יש לדון דאיכא בזה תרי אופנים, הא' כשיש חיוב לתקוע בחצוצרות ורק בפועל לא תקעו, והב' באופן שליכא חיוב לתקוע בחצוצרות. והנה יעוי' במג"א [סי' תקע"ו] שמקשה מדוע אין נוהגין האינדא לתקוע בחצוצרות בעת צרה, והניח בצ"ע, ועי' במשנ"ב שמביא בזה מהאחרונים ג' דרכים, ואין כאן מקומו להאריך בפרטי הדין בזה.

ומעתה לענין הנידון הנ"ל אם יש חיוב לזעוק בתפילה בלא חצוצרות, הנה אף אם ננקוט שאם במקרה לא תקעו בחצוצרות אין נפטר מהחיוב לזעוק בתפילה אבל י"ל שכשליכא לעיקר המצווה דחצוצרות כגון בזמנינו לדברי האחרונים שהביא המשנ"ב הנ"ל, ה"נ י"ל שליכא לחיוב זעקה בתפילה.

ואמנם שיש ללמוד מדברי הרמב"ם שיש חיוב להתפלל בעת צרה אף בלי חצוצרות, [ואמנם לא נתברר אי הוי מה"ת או לא וכדלהלן]. דהנה המצוה לתקוע בחצוצרות נראה בפשטות מכל לשונות הרמב"ם שהוי דין בציבור ואינו נוהג בצרת יחיד וכן מבואר בדברי הפמ"ג סי' תקע"ו ע"ש. [והאחרונים הקשו על זה מדברי הספרי שנזכר שם אף מקשה לילד וספינה המיטרפת בים, ע"ש. ועיין בעמק הנצי"ב על הספרי שכ' שצ"ל שהיה כן בציבור ע"ש].

אותו בחור עוזב את הישיבה, חולפות עשרות שנים, ואלפי שעות לימוד נזקפות לזכותו.

באותה מידה, בחור אחד יכול להכניס לתוך חדר האוכל רוח של לימוד. בתחילת כל ארוחה, בהגיעו לחדר האוכל הוא 'זורק' קושיה לחלל החדר, בחורים מנסים ליישבה, וכך נוצרת במקום אורית 'ריתחא דאורייתא'. הרי בחור זה חולל מהפכה.

זוהי הבחירה שביד האדם: לבנות עולמות או להחריבם. וככל שאדם יותר גדול, הבחירה שבידו גדולה יותר. האדם הגדול ביותר שהיה אי פעם היה אדם הראשון, והוא בחטאו החריב את כל העולם. אחריו הלכו הדורות והתקטנו, ובהתאם לכך גם החורבנות שנעשים ע"י בני האדם קטנים יותר. ועדיין, לבן תורה יש ביד את כח התורה, בכוחו לחולל מהפכות עצומות, הן לצד הטוב והן לצד הרע.

אבל כאמור, הבעיה בזה היא האמונה, להאמין בדברי חז"ל (סנהדרין ל"ז ע"א): "לפיכך נברא אדם יחיד... וחייב

א-ל נא רפא נא לה

הציבור נקרא להמשיך והעתיר בתפילה ובתחנונים לרפואתה השלימה והמהירה של הרבנית מרת **תרצה בת קריינדל** תליט"א אשת חבר למורנו הגר"י **משזנר שליט"א** הזקוקה לרחמי שמים מרובים בתושח"י והן א-ל כביר לא ימאס תפילת רבים

נדבת ידידינו היקרים משפחת הרב יוסף ועקנין שליט"א המסורים מאד מידי שבוע

למען יצא לאור גליון נאה ומתוקן לכבוד עמלי התורה

לרגל השמחה השרויה במעונם

בהולדת בנם חיים מנחם נ"י בשעה טובה ומוצלחת

ברכותינו שיוכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירונו רב נחת

מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מיילי דמייטב ברו"ג

המערכת

לֹא בְקִשְׁתִּי אֲבֹתָהּ וְחֻרְבֵי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי

וכאן משתחיים אנו היום, בחודש מרחשון תשפ"ד, בכלימה, בבכי, בדמעות ובתחנונים לפני אבינו מלכנו רוענו:

כי-עליך הִרְגָנוּ כָּל-הַיּוֹם נִחְשְׁבָנוּ כְּצֹאן טְבֵחָה. עוֹרָה לָמָּה תִישָׁן ה' הַקִּיצָה אֶל-תְּזַנַּח לְנִצָּחַת. לָמָּה-פָּנִיךָ תִסְתָּיר וְתִשְׁכַּח עֵינָיו וְלִחְצָנוּ. כִּי שָׁחָה לְעֵפֶר נִפְשָׁנוּ דְבָקָה לְאַרְץ כְּטַנְנוּ. קוֹמָה עֲזֹרָתָה לָנוּ וּפְדוּנוּ לְמַעַן חֲסֹדְךָ.

וכך ממשיך המשורר להשכילנו שרק ד' הושיענו וכי "לא בקשתי אבטח, וחורבי לא תושיענו!"

וזהו אחד מהיסודות החשובים לכל החיים, לדעת ולברר לעצמנו שלא "כוחי ועוצם ידי" מושיעים, ומגוד "לא חולשת כוחי" ולא "חולשת ידי" הם המסובבים את ההפסד. אלא הכל הכל מאת ד' יתברך לבדו.

בתפילה להשם שבמהרה ישלח ד' שלום בארץ, אבל המאבק ביצר, שהוא "המלחמה הגדולה" באמת, ימשיך תמיד. אחד הלקחים החשובים מהשבר הנורא וממזמורנו הוא: הכל נגזר משמים, נשתכר ונרויח מזה רווחים גדולים. ריוח אחד מהיותר חשובים הוא: אין מקום למידת הכעס ולאבדן העשתונות אצל יהודי.

נשבר משהו? הפסדנו אוטובוס? הילדים "משתובבים" ואינם מצייתים? פגעו בנו? - נקבל הכל באמונה וברוגע! הדבר הנורא ביותר שיכול לקרות לאדם הוא "שהוא יצא מן הכלים". וע"י חינוך באמונה אפשר לקבל את כל המאורעות כרצון השם יתברך ולא להגיב בכעס, אלא בנחת ובהשקט. לא לטעות ולרוץ אחרי חיזוקים ותוספות ב"כל מיני השתדלות" ו"כוחי ועוצם ידי". לא לצעוק ולא "להפעיל כח" לשום כיוון.

האסון נפתח בשבת ויו"ט: וזהו רמז משמים לתיקון. היצר יטעה אותנו להסביר, שרוב החיילים היו בחופשת חג והאויב ניצל את זה. נבוז ונדחה את היצר וטענותיו.

נישא עינינו באמונה תמימה אל ד' א-לוקינו: נתחזק בשמירת שבת ובכבוד שבת. חלק מרכזי הוא ההכנה לשבת קודש מתוך רוגע ושלוה ושמחה. בשום פנים ואופן לא לכעוס ביום שישי, לא להקפיד, וכל מה שאומרים ועושים: "צריך למימרינהו - לאמרם בניחותא" (שבת לד.). בנסיעה לשבת נקדים מאד לבא למחוז חפצנו, כדרך שהחתן מקדים שעות רבות אל בית חופתו, ולא עולה בדעתו להגיע בחצי שעה האחרונה. ובתוך שבת קודש נשמח לשמור על רוגע ונחת בכל המצבים. והמאמין - "כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני" יקנה בנקל "אמונה השקט ובטח".

הרבנית שושנה זילברשטיין ע"ה שהתה פעם בחולון עם בעלה שיבדל"ה, הגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א. אלא ששום דבר לא "פעל". לא היתה "פלאטה" ולא בישול וכו'. וכל השבת אכלו רק חלות. ומה היתה תגובת הרבנית? - "מעולם לא היה לי כזה עונג שבת נפלא!"

נתבונן שוב בכל המזמור, נעיין בו ונשורר אותו ונקרא אל הקב"ה "רק בך בטחנו! לא בקשתנו ולא בחרבנו, צוה ישועות יעקב, קומה עזרתה לנו, ופדנו למען חסדך!"

השובע נקש על דלתנו "שליח אקספרס", והגיש לנו אגרת. שאלתיו: מי השולח? - והוא הראה באצבעו: "בני קורח". נדהמת! - מתי נשלח המכתב? - הוא מצביע על החותמת: לפני כמה אלפי שנים. חתמת, פתחתי ונשימתי נעצרה: **כל האגרת** מתארת בדיוק את מה שאירע לעם ישראל כעת! בשמחת תורה תשפ"ד!

תוכן האגרת הוא - תהלים מזמור מ"ד: **לִמְנַצֵּחַ לְבַנֵּי-קַרְח מְשֻׁכֵּל. אֱלֹקִים בְּאֲזִינוּ שְׁמַעְנוּ אֲבוֹתֵינוּ סִפְרוּ-לָנוּ. פִּעֵל פִּעֲלָתְךָ בִּימֵיהֶם בִּימֵי קֶדֶם..**

רש"י תמיה ומפרש: "באזנינו שמענו" - "מכאן אתה למד שהיו מדברים בני קרח בשביל דורות הללו הבאים אחריהם. שאילו בשביל עצמם לא היה להם לומר "אבותינו ספרו לנו" שהרי הם עצמם ראו נסי המדבר והים והירדן ומלחמות יהושע - כך מפורש באגדת תהלים".

נפלא! בני קרח חיברו ושוררו שיר שנצרך לנו. הם עצמם ראו בעיניהם את יד ד', אבל הם **זאגו לנו** לשים בפינו ובדעתנו איך שיד' ד' לבדו הושיעה את אבותינו ולא בזרוענו היתה לנו הישועה. וכך ממשיך המזמור ומחזקנו:

אָתָּה יְדָךְ גּוֹיִם הוֹרַשְׁתָּ וְתַטְעַם תָּרַע לְאֲמִים וְתִשְׁלַחַם. כִּי לֹא בְחַרְבָם יָרְשׁוּ אֶרֶץ וְזָרוּעַם לֹא הוֹשִׁיעָה לָמוּ כִּי יִמְיָךְ וְזָרוּעָךְ וְאוֹר פְּנִיךָ כִּי רָצִיתָם.

אָתָּה הוא מְלִכֵי אֱלֹקִים צוּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב. **בְּךָ צָרִינוּ נִגַּח בְּשִׁמְךָ נְבוֹס קַמִּינוּ. כִּי לֹא בְקִשְׁתִּי אֲבֹתָהּ וְחֻרְבֵי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי.**

כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצָּרֵינוּ וּמִשְׁנֹאֵינוּ הִבִּישׁוּתְךָ. בְּאֱלֹקִים הִלְלָנוּ כָּל הַיּוֹם וְשִׁמְךָ לְעוֹלָם נוֹדָה סִלָּה.

עד כאן מחדד המשורר את האמונה הצרופה: ד' אחד יחיד ומיוחד, אין עוד מלבדו. הוא יתברך לבדו פעל ישועות לנו!

ומכאן עובר המזמור בתפנית חדה לתאר בין היתר את הסתר הפנים של שבת ושמחת תורה תשפ"ד:

אֶף זָנַחְתָּ וְתִכְלִימוּנוּ וְלֹא-תִצָּא בְּצַבֹּאוֹתֵינוּ. תִּשְׁיָבֵנוּ אַחֲרֵי מִנְיָ-צָר וּמִשְׁנֹאֵינוּ שָׁסוּ (בזזו וכסונו איש לו) לָמוּ. תִּתְנַנְנוּ כְּצֹאן מֵאֲכָל וּבְגוּזִים זִרְתָּנוּ. תִּמְכֹּר-עִמְךָ בְּלֹא-הוֹן וְלֹא-רִבִּית בְּמַחֲרִיָּה. תִּשְׁמִינּוּ חֲרָפָה לְשִׁכְנֵינוּ לַעַג וְקָלַס לְסִבּוֹתֵינוּ. תִּשְׁמִינּוּ מִשָּׁל בְּגוּזִים מְנוּד-רֹאשׁ בְּלִאֲמִים. כָּל-הַיּוֹם כְּלַמְתִּי נִגְדִי וּבִשְׁתׁ פָּנַי כִּסְתִּנִּי. מִקּוֹל מַחֲרָף וּמִגִּדָף מִפְּנֵי אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם. אוֹי! כִּמָּה נֹרָא וְאִיּוֹם חֲרוֹן אֶף ד'.

ומה השבנו ומשיבים אנו לאבינו מלכנו? - נאמנות ואמונה תמימה: **כָּל-זֹאת בְּאֲתָנוּ וְלֹא שְׁכַחְנוּךָ וְלֹא-שָׁקַרְנוּ בְּבְרִיתְךָ. לֹא-נִסּוּג אַחֲרֵי לְבָנוּ וְנִט אֲשֵׁרֵינוּ מִנִּי אֶרְחָךְ.**

כִּי דִכִּיתָנוּ בְּמִקּוֹם תִּנְיִים וְתִכַּס עֲלֵינוּ בְּצַלְמוֹת. אִם-שְׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹקֵינוּ וְנִפְרַשׁ כְּפִינוּ לֹא לְזֶר. הֲלֹא אֱלֹקִים יַחֲקֵר-זֹאת: כִּי-הוּא יִדַּע תַּעֲלָמוֹת לֵב.

פונים אנו אל אבינו מלכנו בתמיה: האם בגדנו? האם עזבנוך? - הלא אתה יודע את תומת לבנו! בנקודה זו מתערב המלבי"ם וקובע: גם כאשר היינו אנוסים לפרוש כפינו לאל זר, היה זה רק במעשה. אבל בלב היה לבנו שלם עם יחוד ד' ואמונתו. ולכן בקשתנו, שא-לקים יחקור את תעלומות לבנו (ואולי יהיה זה גם לימוד זכות על החרב המביש ב"מסיבת הט(ו)בע" שלא נתכוונו לע"ז באמת, ורק יצר הרע כבשם, וצורם מחל להם, והוא רחום יכפר עוון).

"קול ה' שובר ארזים"

ובפסוקים של הפטרת שבת שובה "שובה ישראל וגו' אשור לא יושיענו על סוס לא נרכב ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו" ופי' רש"י שהכוונה שכך נאמר לפני ה', שאנחנו יודעים שאין לפנות אל אחרים "אלא לך לבד תהא תקוותינו", וזה חלק מהתשובה.

תפילה

כבר האריכו רבותינו ע"פ שיטות הראשונים שתפילה בעת צרה היא לכו"ע מדאורייתא, וע"כ התפילה בעת הזו היא חובה מדאורייתא. וברמב"ם מבואר שמי שלא זועק ומריע בעת צרה הרי זה דרך אכזריות. ובוודאי זה נחשב עת צרה כאשר ישנם אלפי יהודים סובלים, שישנם פצועים וישנם שבויים, ורבים איבדו את יקיריהם, וכל עם ישראל מפוחדים ומטולטלים, ולכן "עם ה' חזקו ונתחזקה וקראו אל אלקים בחזקה".

והיזוק בתפילה ניתן לעשות בכמה דרכים.

א. אמירת תהילים - לתפוס אומנות אבותינו שספר התהילים לא מש מידם גם בעת שלום, ובוודאי בעת צרה. מי שיכול יגמור את כל התהילים, ומי שאינו יכול כ"כ יאמר את המזמורים של אותו יום, ויש שביכולתם לומר עשרה מזמורים ביום, ואפילו פרק אחד - נזעק מקירות ליבנו אל אבינו שבשמים שיציל את עמו ישראל ולא ינזק. אף יהודי בעולם.

בעבר מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצ"ל הציע לומר עשרה מזמורים ביום, ומרן רה"ר ר' גרשון אדלשטיין זצ"ל תמך ופירסם דרך זו של אמירת י' מזמורים ביום.

ב. חיזוק בתפילות הרגילות של יום יום - ולדוגמא, להקדים לתפילה חמש דקות יותר מהרגיל, ולא לצאת לפני סוף התפילה שזה מייקר ומחשיב את התפילה. וכן אפשר להתחזק להתפלל מתוך סידור, ולהתבונן בכוונת התפילה ובהיותו עומד לפני המלך, ועוד דוגמאות רבות.

ג. אמון על ברכות השחר - שמעתי שבבית מרן רה"ר הגרא"ל שטיינמן זצ"ל היה נהוג שלפני התפילה הוא היה אומר ברכות בקול והיו עונים אחריו אמון, ואח"כ אחרים אמרו בקול והוא ענה אמון. ושאלוהו שהרי זה ביטול זמן, והשיב שכך מקובל בשם האריז"ל, אף שהאריז"ל בוודאי היה שומר ומקפיד לא לבטל זמן, והוסיף שכך היה מקובל בכל הדורות, ובעת צרה זו סגולה להינצל מהצרה.

תורה

סיפר מרנא רה"ר הגר"ח קמיל זצ"ל בשם רבו הגאון ר' נחום פרצוביץ זצ"ל שכשהיו בוילנא בזמן המלחמה והיה פחד נורא, שאלו את הגאון ר' ברוך בער זצוק"ל מה מוטל עלינו לעשות במצב כזה? ואמר - קינדער, זייט מחדש גוטע חידושים' (ילדי, תחדש חידושים טובים).

ותקופה זו היתה תקופה קשה מאד, וכמו שסיפר ר' יהודה קרביץ זצ"ל שר' אהרן קוטלר היה מסתובב ברחוב ושואל את הבחורים אם כבר סידרו סרפיקט - כרטיסי יציאה, ואפי' בשבת היה אומר להם: הנה, כאן יש דואר, תיכנסו להתקשר בטלפון להשיג אישור יציאה. זה היה זמן של סכנה מוחשית ומיידיית ובכל זאת השיב הגר"ד זייט מחדש גוטע חידושים'.

"קול ה' בהדר קול ה' שובר ארזים" - זכינו לראות את קול ה' בהדר ביום שמיני עצרת [כדברי הרמב"ן ויקרא כ"ג מ' "אבל בשמיני אינו צריך כי הוא עצמו הדר"], ומתוך אותו "קול ה' בהדר" נזדעזענו לשמוע את "קול ה' שובר ארזים" ונתערבבו הקולות אלו עם אלו.

וזה פשוט וברור שיש כאן קול ה', ותפקידנו בשעה קשה ונוראה זו להשתדל ולהתאמץ להבין את דבר ה' אלינו, ולכן יש להתבונן בדברי רבותינו גדולי הדור שליט"א ולהבין כיצד לשמוע את קול ה' ומה עלינו לעשות בעת הזאת, עת מלחמה. ואמנם אין אתנו יודע עד מה אבל חובתינו להתחזק וחובתנו לפעול בכל הכוחות. ונחלק זאת לכמה חלקים.

אמונה

רבותינו קוראים לנו להתחזק באמונה, ולהבין שאין מקרה בעולם, והכל בהשגחה פרטית, "קל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא". הכל מכוון ומדוקדק בכל מה שקרה בבוקרו של חג שמחת תורה, ומאז ועד היום, הכל מאת ה', והכל לטובה. אף שהכאב הוא נורא והדם זועק - הכל ממנו והכל לטובה.

ומוסיפים רבותינו - שאם היה חולשה בהכרה, והיתה נטיה קלה להאמין ב'כוחי ועוצם ידי' כאילו יש כח לצבא ולמדינה להתמודד מול כל האויבים, או נטיה קלה לסמוך על מנהיגים ומדיניות אחרות שהם יעזרו לנו, הרי שהקב"ה הראה לנו באופן הברור ביותר - שלא הועילו חומות תת קרקעיות, ולא הועילו תחכומים חדישים, וברצון ה' הרי הכל כלא היה ונכנסו אלפי אויבים בריש גלי לאור היום וטבחו לדאבונינו רבים רבים מבני עמנו ה' ירחם.

חז"ל אומרים [אסתר רבה פ"י, תנחומא תולדות ה'] "אנדריינוס קיסר שאל לר' יהושע גדולה היא הכבשה שעומדת בין שבעים זאבים, א"ל גדול הוא הרועה שמצילה ושוברן לפנייהם הה"ד כל כלי יוצר אליך לא יצלח".

ומבארים המפרשים - אנדריינוס שחי בזמן חורבן בית שני, חיפש הסבר איך עם ישראל מחזיק בגלות במצב של כבשה בין שבעים זאבים, ושאל האם הכבשה יש בה כח מיוחד, או אולי הזאבים אין בהם כ"כ כח, והשיב לו רבי יהושע שהכבשה חלשה מאד, והזאבים חזקים מאד, ומי הוא הגיבור? הרועה שמציל אותה, שזה הקב"ה שבגבורתו מציל הכבשה מפי שבעים אומות - שבעים זאבים טורפים, והוא הגיבור.

וכך גם מבואר בגמ' (יומא ס"ט) על אנשי כנה"ג שהחזירו עטרה ליושנה, שהרי משה רבינו ע"ה אמר הגדול הגיבור והנורא, ובא ירמ' ולא אמר נורא שכן איה נוראותיו, ודניאל לא אמר גיבור שכן איה גבורותיו, "אתא אינהו ואמרו אדרבה זו היא גבורתו וכו', ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקב"ה איך אומה אחת יכולה להתקיים בין שבעים האומות".

ולכן - לא נאמין חלילה בגבורת הכבשה מול הזאבים, אלא נחזק את הקשר שלנו עם הרועה ששומר על הכבשה. וזהו הקול שיוצא מבין שבירת הארזים, שנשמע באותו יום של קול ה' בהדר, שנחזק את הדבקות שלנו בקב"ה כהמשך לשמיני עצרת, גם כאשר הקול נשמע באופן קשה ונורא כל כך.

בס' ימלא פי תהילתך (עיונים בתפילה עמ' שכ"ח) כתב הגראי"ל זצ"ל שהחזו"א אמר למרן רה"ר גרשון שיקפיד לאכול פת ולא להסתפק במזונות, וכמדומה שאמר שמי שלא אוכל פת יצטער על כך, עכ"ד.

וכבר ידוע מה שמביא המ"ב מקדמונים שיש אבר באדם שהוא נשאר תמיד וממנו יקום לתחיית המתים, ואבר זה ניזון רק מסעודת מלוה מלכה. ומבארים שכיון שאבר זה אינו ניזון אלא ממלוה מלכה לכך הוא לא נהנה מעץ הדעת ולכן ממנו יחיה לעולם.

ולסיום נביא את דברי האור החיים הק' על פ' בראשית בפסוק (ד-ט"ו) "לכן כל הורג קין שבעתיים יוקם" וכנראה הוקשה לאוה"ח הק' למה נתן לו ה' אות, וכי זו טענה שכל מוצאו יהרגוהו, והרי חייב מיתה.

ולכן מבאר האוה"ח "לכן, להיות שהכיר וידע שאם ה' לא ישמרנו כל מוצאו יהרגוהו, בשביל מצוה זו ריחם ה' עליו ואמר כל הורג קין שבעתיים יוקם". דהיינו, בגלל שקין הגיע להכרה שרק ה' יכול לשמור עליו ואף אחד אחר לא - בגלל זה זכה לאות של שמירה.

נמצא שמי שרוצה שמירה מיוחדת מהקב"ה, שיחدد בעצמו את ההשקפה שהשמירה היא רק מאת ה', ואז ה' ישמרנו.

ובזכות שנקבל על עצמינו איזה חיזוק נזכה לשמירה מיוחדת ולגאולת ישראל די בכל אתר ואתר ובבשורת הגאולה השלימה בב"א.

אין לנו שיעור רק התורה הזו - זכינו והרבה ת"ח חזרו לביהמ"ד, ובני הישיבות עוסקים בתורה כפי יכולתם, כל אחד לפי מצבו. ובוודאי תורה מגנא ומצלא וקיום העולם תלוי רק בלימוד התורה.

שבת

רבותינו מעוררים הרבה להתחזק בענין השבת, והתבטאו שהשבת תובעת את עלבונה. ובפרט בשנה זו יש ענין מיוחד להתחזק בענייני שבת קודש כדברי הערוך לנר בענין תקיעת שופר בר"ה שחל בשבת.

ונציע גם בזה כמה דרכים.

א. לימוד הלכות שבת באופן קבוע ומסודר - וזה מועיל הן מצד התועלת המעשית, וכדברי ר' יהונתן אייבשיץ שמי שלא יודע את הלכות שבת עלול להיכשל בכל שבת בחילול שבת, והן מבחינה סגולית שכיון שהוא עוסק בהלכות שבת הקב"ה יסייע בידו שלא להיכשל.

ב. הקדמת כניסת השבת - באופקים נהוג ע"פ עצת מרן הגראי"ל זצ"ל לא לעשות מלאכות חצי שעה לפני השקיעה. ובאמת יש נשים רבות שמדליקות נרות אפי' לפני כן, אבל ראוי לחזק אצל כל בני הבית להקדים ולהימנע ממלאכות מזמן זה וזהו כבוד השבת.

ג. מלוה מלכה - ללוות את השבת ביציאתה בסעודת מלוה מלכה כפי שכתוב בשו"ע (סי' ש') לסדר השולחן עם מפה, ולהשתדל במאכל מיוחד, ובזמירות של מוצש"ק וזהו ג"כ כבוד השבת.

צריך כל אדם ללמוד הלכות בכל יום כדי שהלימוד יביאנו לידי מעשה... אך שיהיה ללמוד בכל יום... ואף שכל ד' חלקי שו"ע הם נצרכים למעשה מ"מ חלק זה הוא מוקדם לכל כי ידיעתו הוא הכרחי בכל יום מימי חייו לקיום התורה, ובלעדו לא ירים איש הישראלי את ידו ואת רגלו. והיה מן הראוי שקודם כל הלימודים היה צריך להיות בקי בחלק הזה כדי לידע את הדרך אשר ילך בה.
(הקדמת מרנא ה'חפץ חיים' למשנה ברורה)

האם מברכים על החלב המעורב ב'דגני בוקר'?
החייב בברכת המזון ובירך 'על המחיה' - האם יצא ידי חובתו?
'לחמניות מזונות' - האם אכן ברכתן 'מזונות'?
גלידה בגביע - האם מברכים 'מזונות' על הגביע?
האם מברכים 'מזונות' על עוגת טורט שהוגשה כ'מנה אחרונה'?
איזה מאכל ברכתו משתנה לפי תאריך אכילתו?
האוכל 'פלים' בכמות גדולה - האם צריך לברך 'המוציא' איזו כמות של מיני מזונות מצריכה נטילת ידים וברכת 'המוציא' האוכל עוף ואורז יחד עם בורקס - האם צריך ליטול ידים ולברך 'המוציא' לחם שמעורבים בו שמן וביצים - האם ברכתו 'המוציא' בסקוויטים שרויים בכוס תה - האם מברכים על התה 'שהכל' מרק גריסים - כמה ברכות מברכים ובאיזה סדר?

זו ההזדמנות שלך להצטרף ללימוד דף היומי בהלכה

מידי יום

שיעור דף היומי בהלכה מפי מורנו הגר"י טשנר שליט"א בימים א' - ה' 20:30 - 21:00 בבית הכנסת קוית'ה (היכל שמואל)

תורה מגנא ומצלא

בעקבות המצב הקשה השורר בארצנו הקדושה יהיה ניתן להאזין לשיעור חי של השיעור בטלפון 0796076598 שלוחה 9

הצטרף גם אתה, וקנה קניין נצח בידעת ההלכה

לע"נ מרת רעיה רייזל שלזמוביץ ע"ה

בת רבי יהושע קפיש זצ"ל

נלב"ע ביום ז' חשוון תשס"ז תנצב"ה

בליל שבת בין קבלת שבת למעריב

ישאו דברים הרבנים הגאונים

זכרון אליהו - מורנו מרא דאתרא שליט"א

אילת השחר - הרב אלישע כהן שליט"א

חניכי הישיבות (שושנים) - הרב משה מונסנגו שליט"א

חניכי ישיבות (פרויקט) - הרב חיים אפללו שליט"א

קוית'ה' (א) - הרב אבינועם טאובר שליט"א

קוית'ה' (ב) - הרב אביעד הלוי שליט"א

שערי תפילה - הרב שלום פרידמן שליט"א (בענייני קרבן תודה)

תפארת תורה - הרב ישראל גרינבלט שליט"א

שוית'ה' - הרב בועז גאולה שליט"א

לע"נ יוזם ומחולל הדף היומי

וראש ישיבת 'חכמי לובלין'

הגאון הקדוש רבי יהודה מאיר ב"ר יעקב שמשון שפירא מלובלין זצוקללה"ה

נלב"ע ז' חשוון תרצ"ד זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל

הונצח ע"י הרבנים החשובים

ה"ה הרב ישעיהו סילבר שליט"א והרב עמנואל בן זכאי שליט"א יה"ר שימליץ טוב בעדם בזכות עמלם במימוש חזונו - מסירת שיעורי דף היומי

ויזכו הם וב"ב להתברך בכל מילי דמיטב ברו"ג, אמן.

לתשומת לב הוצאות הדפסת הגליון מרובות.

לתרומות, הקדשות והנצחות 0527679598

או בנדרים פלוס:

עניינים נחוצים - תורת רבותינו שבדרום (קופה 6142)